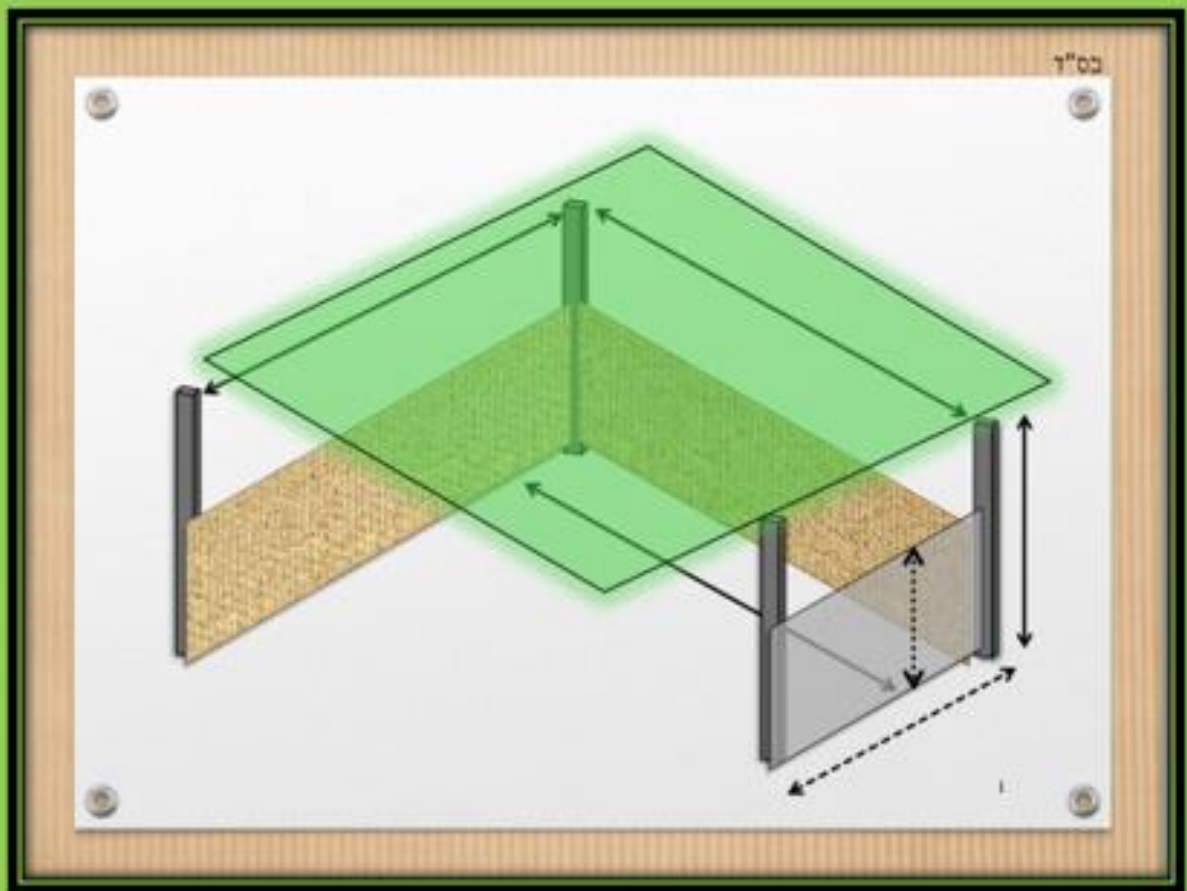

הבמדריץ כלבנית

סוכה

המדריך לבניית סוכה

הגהה ע"י ר' ישעיהו קניאל שליט"א

ביקר ר' בנימין טננבוים

כתב חיים בן גבריאלי יוסף אזהרי

"וסוכה תהיה לזל יומם מזורב" (ישעיהו ד',ו).

לע"נ יעקב ג'יימס ג'ק בן סלומון נלב"ע בי"ט חשון תשע"ז
לע"נ גבריאל יוסף בן רוזה נלב"ע בי"ז טבת תש"פ
ת.נ.צ.ב.ה

הודעה חשובה

**חל איסור חמור לתרגם ספר זה
לכל שפה זרה שהיא**

בקשה: "שגיאות מי יבין..", למרות השתדלותנו, ייתכן ונפלו חלילה טעויות או אי דיוקים בכתיבה או בציורים. במידה ויש לכם הערות או הארות או הצעות לשיפור נשמח ללמוד ולתקן. אנא שלחו אלינו לכתובת אימייל:

ר' קניאל ישעיהו gmail.com@4115562
(נא לציין בנושא המכתב: "ספר הסוכה")

תוכן עניינים

- הקדמה
- הגדרות יסוד
- פרק ראשון- מקום
  - מקרה ראשון: עץ הסוכך על הסוכה
  - מקרה שני: מרפסת או מבנה כלשהו מצלים על הסוכה
  - מקרה שלישי: סוכה מעל הסוכה
  - מקרה רביעי: מיקום לא מתאים
  - מקרה חמישי: קרקע השייכת לאחרים
  - מקרה שישי: סוכה מוכנה
  - מקרה שביעי: סוכה על רכב
  - מקרה שמיני: סוכה על בעל חיים או על אילן
- פרק שני - מידות וצורות הסוכה
  - מקרה ראשון: סוכה נמוכה מדי
  - מקרה שני: סוכה גבוהה מדי
  - מקרה שלישי: סוכה לא מרובעת
  - מקרה רביעי: סוכה עגולה
  - מקרה חמישי: סוכה אלכסונית
  - מקרה שישי: סוכה בתוך סוכה
  - מקרה שביעי: סוכה בולטת מתוך סוכה
- פרק שלישי - הדפנות
  - מקרה ראשון: סוכה במבוי מפולש
  - מקרה שני: דופן הקטנה בגובהה מ10 טפחים
  - מקרה שלישי: אין לנו דופן כלל
  - מקרה רביעי: דופן עקומה
  - מקרה חמישי: דפנות שיש בהן ספק
  - מקרה שישי: נראה מבפנים אבל לא מבחוץ וכו'
  - מקרה שביעי: החותת בגדיש
  - מקרה שמיני: פרצות בדפנות

• פרק רביעי - הסכך

- ממה עושים סכך?
- מה עושים אם אין מספיק סכך כשר?
- מה עם אויר בסכך?
- קישוטים
- צלטה מרובה מחמטה

הקדמה

דומה שאין מבין מצוות התורה עוד מצווה המחברת עולם נפש וגוף כמצוות הסוכה. כל מי שבנה סוכה ודר בה בימי החג, יכול להעיד כי מצווה זו שואבת את כל כולך לתוכה. בכל מהלך ובכל פעולה של הבניה עומדת ההלכה למולך וצועקת: **למדני!**

החל ממצייאת והקצאת המקום לבנית הסוכה, ועבור דרך שלב התכנון ובחירת החומרים לדופן ולסכך, ואינספור האילוצים הבלתי צפויים שהאדם נתקל בהם במהלך הבניה ועד להתמודדות עם אילוצי הטבע והסביבה הלא-תמיד צפויים במהלך החג. האדם צריך להיות מוכן בכל רגע למצוא תשובות על מנת לקיים כשרות והידור. ללא חיבור הדוק לתורה שבעל פה ולהלכות שלמדנו רבותינו פשוט אין יכולת לקיים מצווה זו כראוי.

לא בכדי מובא בגמרא (ע"ז ג-ע"א) כי לעתיד לבוא יטענו אומות העולם על מידת הדין ועל כך שלא קיבלו מצוות לעסוק בהן, והתגובה תהיה: **"אמר להן הקב"ה מצווה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה. ועתידין אומות העולם לבנות סוכה, ואז מוציא הקב"ה חמה מנרתיקה והם יוצאים ממנה ומבעטין בה"**. ולמדנו רבותינו כי החמה היא משל לתורה שבעל פה שאומות העולם מסרבים לקבל, ושבלעדיה אין אפשרות לבנות סוכה כשרה. ואם על אומות העולם יהיה קטרוג בגין סוכה, קל וחומר עלינו אם חלילה לא נקיימה כהלכה.

אם כן כיצד בונים סוכה כהלכה? – על זאת ננסה בסייעתא דשמיא לענות בספר זה.

הספר נועד לכל יהודי החפץ לבנות סוכה

כשרה

(גם אם לא למד הלכות סוכה מעולם!)

ראשית – הגדרות יסוד

המידות הנהוגות בגמרא למדידת מרחק מושתתות כידוע על מבנה הגוף: אצבע, טפה, ואמה. אלו מידות יחסיות כמובן, אבל יתרון הגדול הוא שאין האדם נדרש לכלי מדידה חיצוני כלשהו. ולכן גם אדם הנמצא לבדו בשדה ללא מכשירי עזר יכול לבנות סוכה כשרה בהסתמך על מידות גופו. שכן אם ההלכה אומרת שגובה מחיצה הוא עשרה טפחים, יכול הוא להסתמך על הטפח שלו לאומדן המחיצות שבנה וגם לברך על סוכתו (בהנחה שכל יתר הפרטים כשרים בה כמובן). מאידך ברור שאין אמתו של עוג מלך הבשן שווה לאמת ננס, ומאחר ומידות מכשירות או פוסלות בסוכה לא ייתכן לכן שסוכה אחת תהיה כשרה לאדם א' אך פסולה לאדם ב' שכן נאמר: "כל האזרח בישראל ישבו בסוכת" (ויקרא כג-מב) – "מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" (בבלי סוכה כז-ע"ב). לשם כך אם כן, יש ליצור מכנה משותף ברור.

אמנם כידוע לכל, ישנן שיטות שונות המקובלות בהלכה (למשל שיטת ר' חיים נאה ושיטת החזון איש), הגורסות מידות מוחלטות שונות זו מזו. ומאחר והנטייה הטבעית של כל ירא שמים היא להחמיר, יש כאן סכנה מובנית, שכן המחמיר במקום אחד יבוא להקל במקום אחר. לדוגמא אם אדם נוקט את שיטת החזון איש שטפח שווה ל 10 ס"מ, הרי כשיבוא להפעיל דין לבוד המגדיר מרחק של שלושה טפחים, ימצא המרחק כשלושים ס"מ בין הפרטים הלבודים שהוא מרחק פסול לשיטת הנוקטים גודל טפח של 8 ס"מ. ולכן לצורך עקביות ובהירות ננקוט להלן בשיטה **אחת** (שיטת ר' חיים נאה) על פי המידות המובאות להלן והמונחות בספר זה. אבל, מאחר ובמקום ספק יש לנהוג בדיני דאורייתא לחומרה, מומלץ בזאת לנהוג גם על פי שני היוצאים מן הכלל הבאים (על פי שיטת החזון איש):

1. שטח מבנה הסוכה המזערי ביותר: 70 ס"מ X 70 ס"מ
2. גובה הדופן לפחות: 100 ס"מ

את יתר המידות נגדיר כדלהלן:

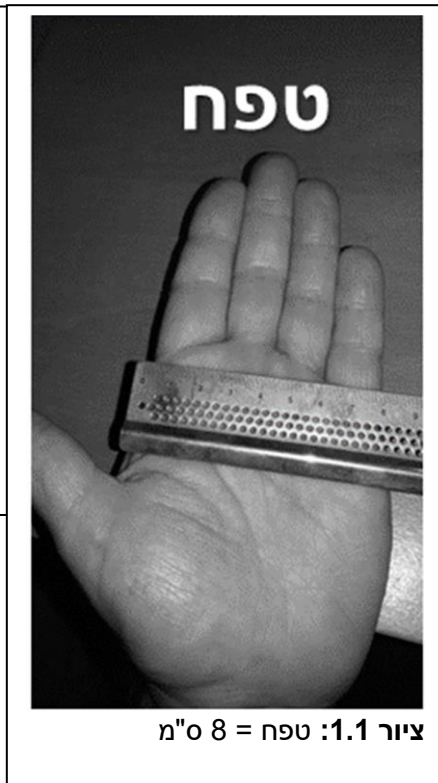
- **אצבע\אגודל** - רוחב אצבע האגודל של אדם ממוצע במקום הקשר שבין שני הפרקים (קש"ע – תרכ"ז) - במידות הנהוגות בימינו כ-2 ס"מ.
- **טפה** – רוחב כף היד בשורשי האצבעות כשהאצבעות סגורות, שהוא כרוחב ארבעה אגודלים - במידות הנהוגות בימינו כ-8 ס"מ. (ראה ציור 1.1).
- **טפה שוחק** – רוחב כף היד כשהאצבעות פתוחות - במידות הנהוגות בימינו כ-9 ס"מ. (ראה ציור 1.2).
- **אמה** – המרחק מן המרפק עד קצה האצבע האמצעית הקרויה גם היא אמה, והוא בממוצע שישה טפחים - ובמידות הנהוגות בימינו כ-48 ס"מ. (ראה ציור 1.3).
- **דין לבוד** - כל שני חפצים הקרובים זה לזה במרחק הפחות משלושה טפחים דינם כיחידה אחת מחוברת ("לבוד"). ולכן אם נציב שני קרשים בסמוך זה לזה לצורך חיבור מדין **לבוד**, יש לוודא שהמרחק המרבץ ביניהם קטן באופן ברור מ-24 ס"מ. (ראה ציור 28)
- **עשרה טפחים** – מידה הנהוגה בהגדרת מחיצה. שוות ערך להלן ל-80 ס"מ. (לחומרה 100 ס"מ כאמור לעיל).
- **ארבעה טפחים על ארבעה** – מוגדרת כמקום בעל חשיבות. שוות ערך להלן ל 32 ס"מ X 32 ס"מ.
- **ארבע אמות** – מרחק המשמש להכשרת "דופן-עקומה". שווה ערך להלן ל-192 ס"מ.

- **עשר אמות** - משמש להגדרת מרחק מרבי לפרצה. שווה ערך להלן ל 4.80 מטר.
- **צלו מרובה מחמתו או חמתו מרובה מצלו** - נקודה חשובה ביותר בבניית סוכה היא אומדן כמות הצל שיוצר הפריט המסכך (סכך או גוף מפריע כגון אילן). לעיתים עלול להיווצר מצב שבו כמות או איכות הסכך גבולית או שצל ממקור לא כשר מעכב, ולכן אומדן איכות הצל עלולה להיות נקודת מפתח בהכשר הסוכה. **לאור חשיבות הנושא נתייחס לאומדן איכות הצל בפירוט בפרק הסכך.**

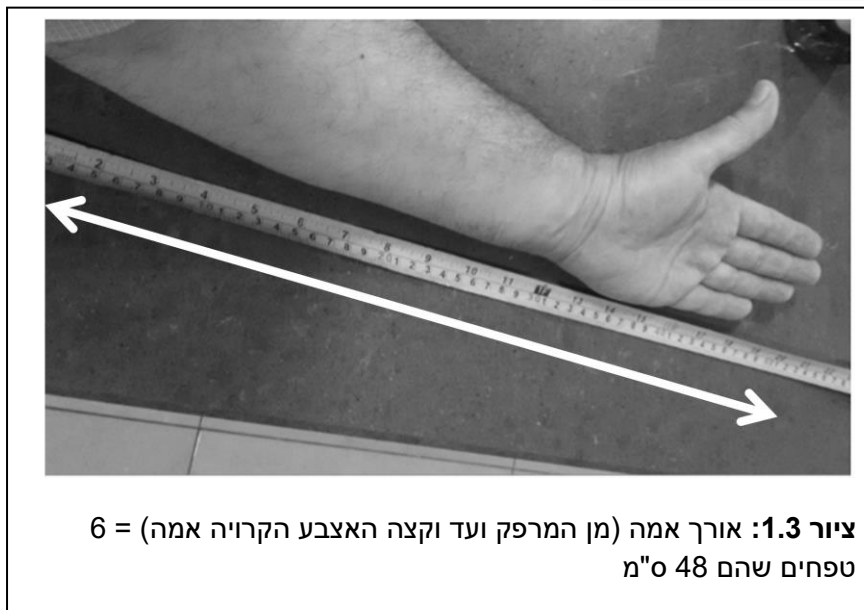
הערה: בשל מורכבות ההלכות, חלק מהכללים ומהמידות מעורבים בנושאים אחרים וחוזרים להופיע מספר פעמים במהלך הספר. ולכן ייתכן שלצורך הבנה בהירה עלול להיווצר צורך לדלג הלוך חזור בין הסעיפים. (עם הקורא הסליחה).

ציור 1.2: טפח שוחק = 9 ס"מ

ציור 1.1: טפח = 8 ס"מ

ציור 1.3: אורך אמה (מן המרפק ועד וקצה האצבע הקרויה אמה) = 6 טפחים שהם 48 ס"מ

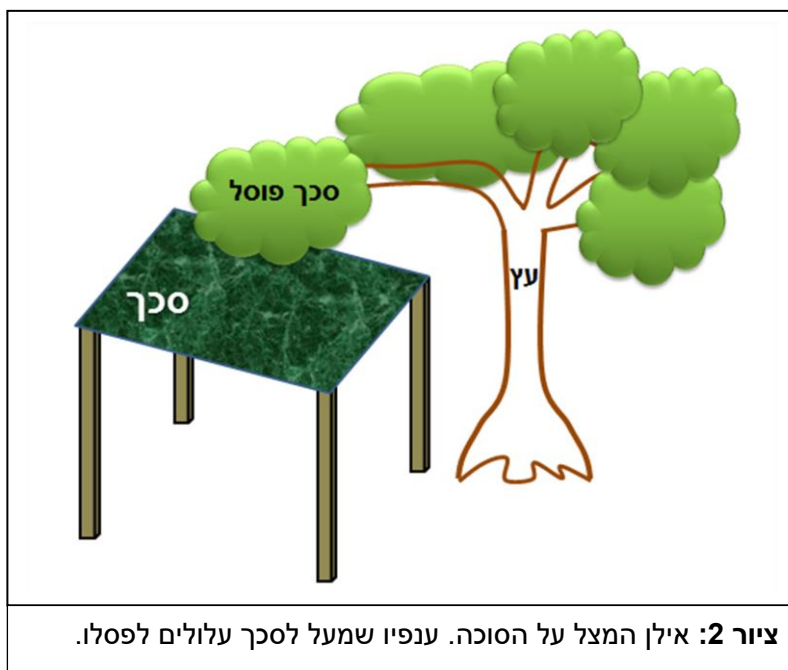
פרק ראשון - מקום

סוף מעשה במחשבה תחילה. הדבר הראשון שעלינו לעשות הוא לבחור מקום "ראוי". המונח ראוי מקבל הרבה מאד משמעויות בהתאם לנסיבות. אין דומה מקום שיכול לבור לו אדם הגר בבית פרטי עם גינה מרווחת, למקום שנאלץ לבחור מי שגר במבנה צפוף אוכלוסין בעיר או לאדם הנמצא בספינה או חייל הנמצא בתנועה.

כלל ראשון – בעקרון מעל סככה של הסוכה צריכים להימצא רק השמים.

לכאורה דבר פשוט הוא. ולכן אין כמובן ערך לסוכה הנבנית בתוך בית או תחת מבנה מקורה. אבל בהרבה מצבים אין לנו ברירה אלא להתפשר. שכן לעיתים נמצא עץ גדול דווקא ליד המקום הפנוי היחידי העומד לרשותנו. או להבדיל מרפסת של שכן הבולטת מעלינו. אם כן מה אפשר לעשות?

א. **מקרה ראשון: עץ הסוכך על הסוכה** - (ראה ציור 2)

- אם אפשר לקצוץ את הענפים אשר מצלים על הסוכה – אז מוטב לקצוץ את כולם ולצאת ידי ספק.
- אם צל האילן **מרובה מחמתו** – סוכה שתבנה תחתיו תהיה פסולה [שו"ע - אורח חיים - תרכו]. (אם רק חלק מהסוכה נמצא תחת האילן ראה פירוט בהמשך). ולכן אם אין חלופה טובה יותר, יש לנסות לקצוץ עד כמה שניתן ענפים ועלים כדי להביא את האילן למצב שחמתו תהא מרובה מצלו בכל התחום שמעל לסוכה. וכאן נבחין במקרים הבאים:

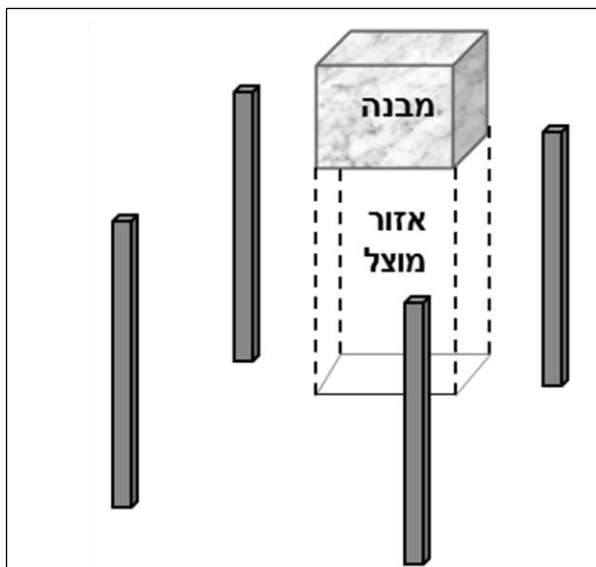
- אם צל האילן מועט מחמתו, אבל מאידך צל הסוכה רב מחמתה גם ללא האילן - זאת אומרת אם בדקנו והערכנו היטב מה כמות הצל שהיינו מקבלים מהסוכה אם היינו (תיאורטית) מסירים את האילן, והאם היא הייתה כשרה מבחינה זו בפני עצמה. (כגון שסכנו בסכך קנים מוכן עם הכשר). העיקרון הוא שכל ענף של העץ המצל על הסוכה פוסל סכך כשר הנמצא מתחתיו. אם כן, ובמידה וממש אין אפשרות אחרת לשפר את המצב ולהפטר מן העץ, (כגון שזה המקום היחיד האפשרי להקמת הסוכה והאילן גבוה או שאסור או שלא ניתן לקצוץ מאיזה טעם), ניתן בליית ברירה לסמוך על כך שיש אומרים שהסוכה כשרה גם כך [שו"ע תרכ"ו בה"ל ד"ה וי"א].
- אם צל האילן מועט מחמתו, אבל גם צל הסוכה מועט מחמתה ורק יחד עם האילן ניתן לקבל הצללה מספקת - אם הענפים של האילן ה"פולשים" לתחום הסוכה נמצאים פחות או יותר בגובה הסכך, אזי פתרון אפשרי, באם ניתן לבצעו, הוא לקחת את ענפי העץ ולשלבם בסכך. וחייב לעשות זאת באופן שלא יהיה ניכר שחלק מהסכך מחובר לאילן. (ולכתחילה יקצוץ את הענפים ללא צורך בנענוע) או שמניח את הסכך הכשר על הפסול ובכל מקרה כפי שצוין למעלה, חייב הסכך הכשר להיות מרובה מהסכך הפסול.
- ואם אי אפשר-במקרה כזה נדרש לבחון כל חלק בסכך. העיקרון הוא שכל ענף של העץ המצל על הסוכה פוסל סכך כשר הנמצא מתחתיו. ולכן כשיש סכך שאינו תחת ענפי העץ, צריך לבדוק שהוא בגודל של 7 טפחים על 7 טפחים עם דפנות, ובאותו המקום כשר אע"פ ששאר הסוכה נמצאת תחת ענפי האילן.
- יתר על כן, אם יש סכך פסול בשל ענפי האילן רחוק מן הדופן שלשה טפחים של יותר מארבעה על ארבעה טפחים (32X32 ס"מ), דהיינו שטח באמצע הסוכה [דהיינו סוכה בצורת מ שמסביב לדפנות בכך ובאמצע סכך פסול], יש לוודא שכל הסכך הכשר שמסביב לסכך הפסול יחד שווה ערך לגודל של 7 טפחים על 7 טפחים ואז כשר. [כמובן כשר רק תחת הסכך הכשר ואין לשבת תחת הסכך הפסול].
- אם יש צמח מטפס על הסוכה כגון גפן או קיסוס - העיקרון הוא שסכך מחובר לקרקע פוסל ולכן ניתן פשוט לקצוץ את הענפים שעל הסוכה כך שיינתק החיבור לקרקע. ובכל מקרה יש גם לנענע מעט (להגביה כטפה - ראה פרק הסכך) את כל הסכך!

- ❖ **לסיכום:** מלכתחילה צריך לדאוג שלא יהיה כלל סכך פסול מעל הסכך הכשר אפילו שחמתו של הסכך הפסול מרובה מצלו. וכשאי אפשר, ינסה לבנות את הסוכה כך שיהיה בה לכל הפחות שטח של 7 טפחים על 7 טפחים (עם מגבלות הדפנות המוסברות בפרקים הבאים) שלא יהיה מעליו סכך פסול.
- ❖ ולגבי המקום שמתחת הסכך הפסול, אם הענף שמעל לאותו מקום הוא בגודל 4 טפחים על 4 טפחים או יותר, לא ישב שם. (פחות מכך יכול לשבת כדין כל סכך פסול פחות מ 4 טפחים).
- ❖ ואם בכל אופן אין לו אפשרות שלא יהיה מעל הסכך אילן שחמתו מרובה מצלו, בדיעבד כשר.

ב. מקרה שני: מרפסת או מבנה כלשהו מצלים על הסוכה -

אם מרפסת או מבנה כלשהו מצלים על הסוכה (ראה ציור 3), נוצרת כאן בעיה כפולה. ראשית כמובן שהמרחב שתחת המבנה אינו מוצל בצל כשר, (כשהוא בגודל של 4X4 טפחים ומעלה). ולכן במקרה הטוב ביותר ניתן להחשיבו כדופן עקומה (ראה בהמשך). במקרה הפחות טוב הוא גם פוסל את הדופן שמתחתיו, ואי אפשר לכלול את המרחב המוצל הנ"ל כלל עם מבנה הסוכה ומבחינתנו יש להתייחס אליו כאילו

המבנה נמשך ויורד על הקרקע (ראה ציור 4). הבעיה השנייה היא שלעיתים המבנה נמצא גבוה מאד מעל לסוכה ואז קשה לאמוד את תחום הצללתו (אין הכוונה לצל ממשי דווקא, אלא כאילו משטח דמיוני יורד מן המבנה אל הקרקע – מונח הקרוי בגמרא "גוד אחית"), ולכן סכך שיימצא תחתיו יהיה בפועל פסול אבל עלול להראות ככשר. מה עושים?

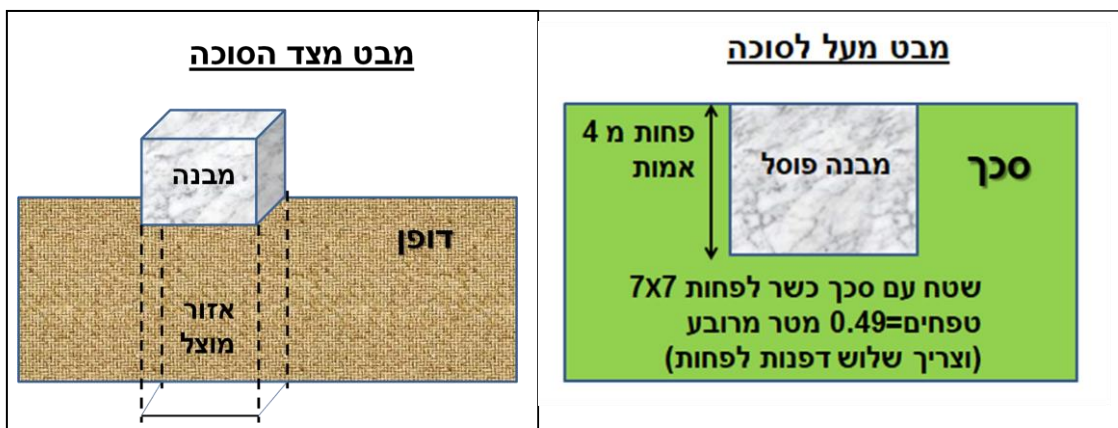

ציור 4: המבנה "מצל" על הסוכה. חלקיו שמעל לסכך (האזור המוצל) פוסלים אותו, ואת הדופן שמתחתיו (אם אין היא נחשבת כדופן עקומה).

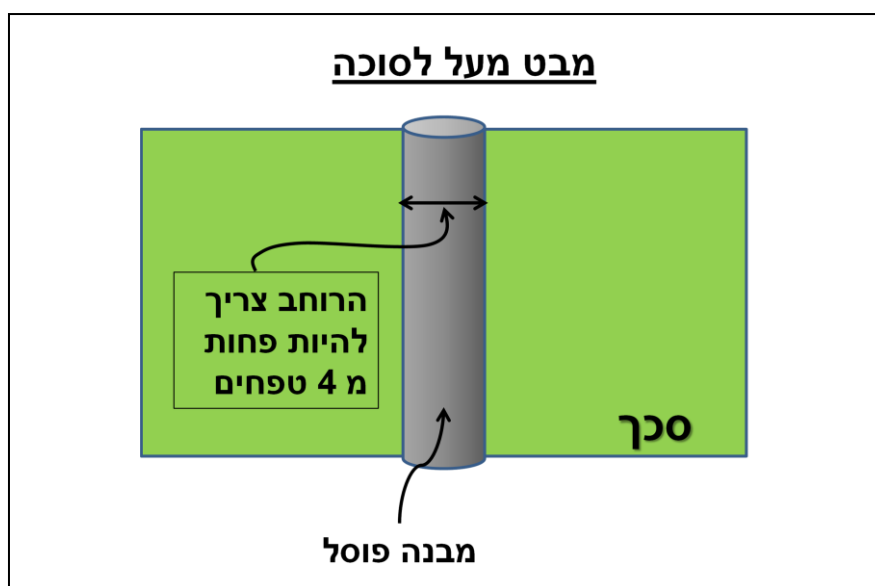

ציור 3: מבנה פסול הבולט מעל לסוכה ומצל על חלק ממנה, יוצר בעיה.

- במקרה והמבנה "נוגס" מהסוכה עד ארבע אמות מקווי הדופן- (וחסר דופן לסוכה עקב כך), ניתן לראות אותו כמין המשך מכופף של הדופן. מונח זה מוגדר כ"דופן עקומה". זאת אומרת כאילו שפת המבנה או ההיטל שלה מתחילים באופן מעשי או דמיוני עם קווי הדופן (ראה ציורים 5,29). אבל אסור שה"דופן העקומה" לא תותיר לנו מספיק מקום עם תקרה כשרה שגודלה לפחות 7x7 טפחים שהם 56x56 ס"מ (ראה ציור 5). או לפי החומרה שצוינה בפתחה: 70x70 ס"מ.
- במקרה של מבנה מטיפוס זיז (Console- קונזולה בלעז) או צינור שעובר מעל לכל רוחב הסוכה (ראה ציור 6). המצב יותר פשוט. ניתן להתייחס לצינור או לסכך שמתחתיו כסכך פסול ולכן אסור שרוחבו או קוטרו, אם מדובר בצינור, יעלה על 4 טפחים (32 ס"מ). אם הוא עולה על 4 טפחים אזי הסוכה למעשה נחצית לשתי סוכות. ולכן יש להתייחס לכל חצי כסוכה בפני עצמה ולהכשירה בהתאם. או לחילופין אם קשה הדבר או שאפשר רק להכשיר חצי אחד יש לפסול בצורה ברורה את החצי השני כדי שלא ייכשלו בו.

ציור 5: אם המבנה פוסל את תקרת הסוכה עד רוחב של 4 אמות (192 ס"מ) מקוו הדופן ניתן להתייחס אליו כאל "דופן עקומה". פרושו של דבר כאילו יש קירות דמיוניים שיורדים מקווי השפה של המבנה עד לקרקע (אזור מוצל בציור השמאלי). ולכן היושב תחתיה כאילו נמצא מתחת לדופן ולא מתחת לסכך ואין נחשבת ישיבתו בסוכה כלל. אבל כמתואר בציור מימין, אם השטח המסוכך (מסומן בירוק) בגודל של לפחות 49 טפחים רבועים ואם גם יש שלוש דפנות כשרות, אזי כל החלק המסוכך כשר (לבד כמובן מתחת למקום המבנה הפסול).

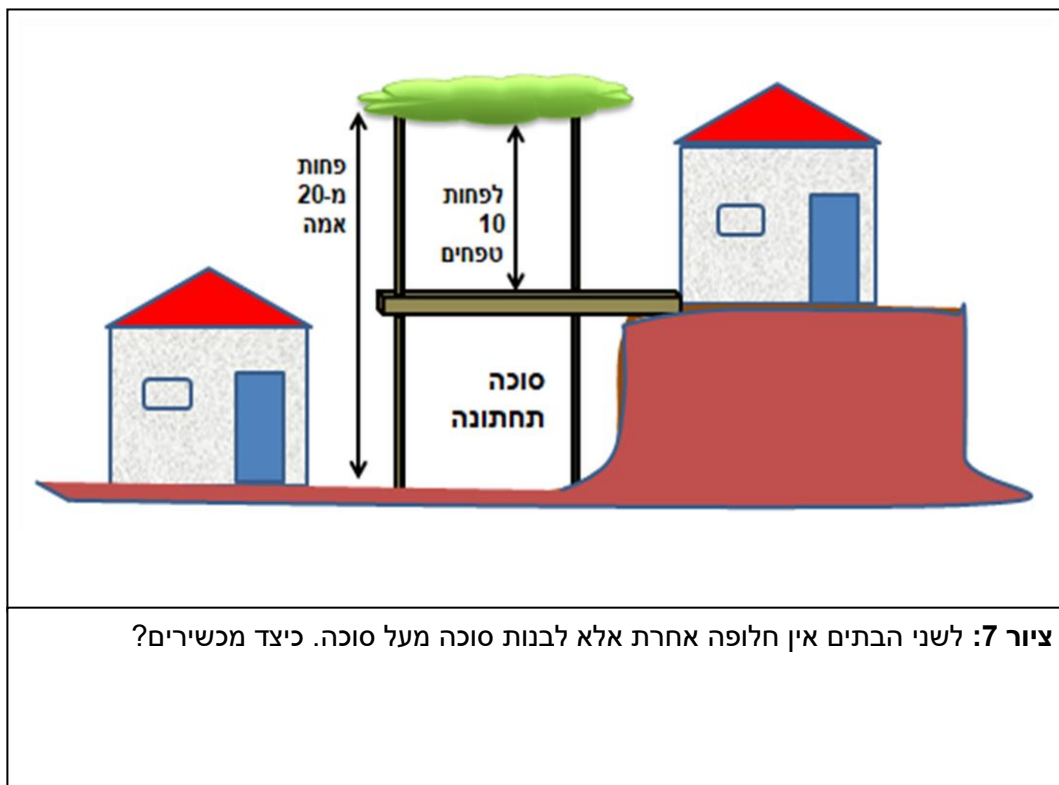

ציור 6: מבנה העובר לרוחב כל הסוכה פוסל אם עוביו גדול מ 4 טפחים. במקרה כזה הסוכה נחצית לשני תחומים וצריכים לבחון כל חלק בפני עצמו.

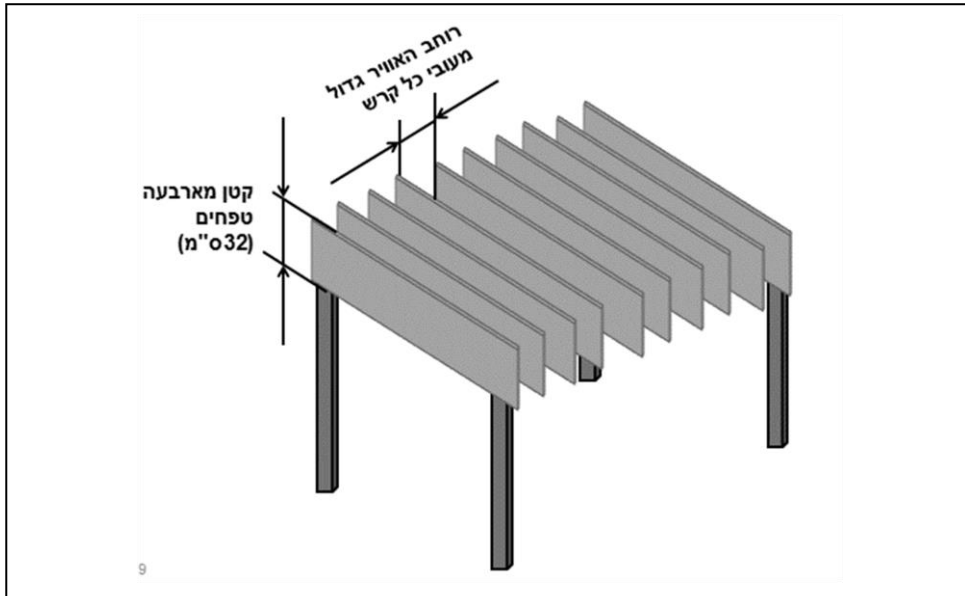
אם מסיבה כלשהי יש צורך לבנות סוכה מעל סוכה. למשל אם יש בין שני מבנים שכנים קונסטרוקציה מוכנה עם שני מפלסים וכל מפלס שייך למשפחה אחרת- (כגון ציור 7). ולשתי המשפחות אין חלופה טובה יותר. אזי כדאי להשתדל ליצור מצב ששתי הסוכות תהיינה כשרות. בכל אופן, ישנן ארבע אפשרויות וצריך לבדוק לאיזה מצב המבנה כולו שייך:

- אם הסוכה העליונה צלחה מרובה מחמתה וגובה הסכך בעליונה נמוך מעשרים אמה שהם 960 ס"מ מהקרקע של התחתונה, וגם שרצפת העליונה שמהווה את הסכך של התחתונה מלאה חורים

כך שחמתה מרובה מצילתה (זאת אומרת שאינה יכולה לשמש כתקרה לתחתונה), אזי שתי הסוכות כשרות [שו"ע או"ח סימן תרכח] ובלבד שגובה הסוכה העליונה יהיה גדול מעשרה טפחים שהם כ-80 ס"מ (ולמחמירים 100 ס"מ) מעל תקרת התחתונה. אם הגובה של העליונה פחות מעשרה טפחים אפשר להתייחס לשתי ה"תקרות" כסכך אחד עבה. ואם סך הכול הצל על הקרקע מרובה על החמה אזי הסוכה התחתונה בפשטות כשרה (אבל לא העליונה).

במקרה הנ"ל של שתי סוכות כשרות אם עדיין המבנה טרם הוקם, ויש הסכמה בין השותפים שזה הפתרון הרצוי, צריך להבין כיצד ייתכן מצב שבתקרת הסוכה התחתונה שהיא גם רצפת הסוכה העליונה, מרובה האור על הצל ועדיין ניתן לדור בעליונה. שהרי אם כך צריכים להימצא ברצפה מרווחי אויר בכמות גדולה יותר מן החומר המשמש לסכך? אפשרות סבירה היא כי הרצפה הנ"ל מורכבת מקרשים המוטים על צידם כאשר הרווח בין קרש לקרש גדול מעובי הקרש כפי שמתואר למשל בציור 8. לדוגמא, משטח בו עובי הקרשים יכול להיות 5 מ"מ ואילו הרווח בין הקרשים יכול להיות למשל 7 מ"מ. באופן כזה ניתן להלך על הרצפה ואף להניח עליה רהיטים. אבל אז יש לוודא שהגובה כל קרש (הצד המוטת כלפי מטה) קטן מארבעה טפחים שהם כאמור לעיל 32 ס"מ.

ציור 8: דוגמא לסכך שבו האור מרובה על הצל אבל אפשר להלך עליו ולבנות מעליו סוכה כך שגם העליונה וגם התחתונה תהיינה כשרות.

עוד יש להעיר שבמקרה הנ"ל המבקש לישון או לברך בסוכה התחתונה חייב לברר שאין מעליו רהיט כגון שולחן או מיטה או אדם (בגודל 4X4 טפחים). שכן אז הדין הוא של חפץ (ולא סכך) פסול הנמצא מעל האדם בסוכה התחתונה. בגמרא מתואר מצב זה כמי שישן בסוכה מתחת למיטה ואז אינו יוצא ידי חובת סוכה ואינו רשאי לברך. אבל חשוב לציין שהסוכה עצמה כשרה גם למעלה וגם למטה! שהרי שתי הקומות נחשבות לסוכה אחת.

- מצב שני: אם תקרת התחתונה, שהיא בעצם רצפת העליונה, בנויה מסכך צפוף שעבורו הצל מרובה על האור העובר מהחמה. זאת אומרת שהחלק התחתון ראוי כשלעצמו להיות סוכה. ואם הסכך של העליונה דליל מדי כך שהאור בחלק העליון מרובה על הצל. ואפילו שתקרת העליונה גבוהה 20 אמה ביחס לרצפת התחתונה אזי התחתונה כשרה והעליונה פסולה. כמו כן ברור שאם רצפת העליונה שהיא תקרת התחתונה חלשה מכדי לקבל עומס מינימלי, (בגמרא מצוינים כרים וכסתות ואדם), אזי בלאו הכי העליונה פסולה כי אינה ראויה למגורים.
- מצב שלישי: אם תקרת העליונה בנויה מסכך צפוף שעבורו הצל מרובה על האור העובר מהחמה, ותקרת התחתונה שהיא בעצם רצפת העליונה כשרה, וגם היא מצלה כיאות או בדיוק להיפך; היא עשויה מחומר הפסול לסכך. אזי העליונה כשרה והתחתונה פסולה.
- בכל מקרה אם נקלעים למצב כעין זה, רצוי מאד שהדיירים בשתי הקומות יתאמו זה עם זה את הבניה והשימוש. ואם אפשר יחלוקו כך שהדייר העליון ישתמש בחלק אחד והדייר התחתון בחלק השני שהרי הסוכה אמורה להשרות שלום.

ד. מקרה רביעי: מיקום לא מתאים –

כתוב (ויקרא כג' מב'): "בסוכות תשבו שבעת ימים". ולמדונו חכמים תשבו כעין תדורו. מכאן נובע שהסוכה אמורה **לאפשר מגורים** - אמנם ארעיים, אבל עדיין הסוכה צריכה להוות תחליף זמני לבית. ולכן אם התנאים בסוכה אינם מאפשרים סביבת מחיה ראויה שבה באמת אפשר לשבת, לאכול, ולישון גם אם בדוחק רב - (כגון שהסוכה קטנה), אזי אין הסוכה כשרה.

מכאן אגב נובע הכלל הידוע ש: "**מצטער פטור מן הסוכה**" [סוכה כו' ע"א]. שכן בתנאים רגילים אין אדם נוהג לגור במקום שגורם לו צער.

אם כך, לפני שמקימים סוכה יש לבחון אם המקום ראוי. מה לבדוק?

- האם יש במקום חרקים וחיות העלולים להפוך את השהיה בסוכה למקום בלתי נסבל? - למשל מקום שבו יש הרבה מאד יתושים או חרקים מעופפים למיניהם. אמנם אפשר לעיתים לישון תחת כילה וזאת בתנאי שאין לה גג בעובי טפח או יותר, אבל מאחר ואי אפשר לבנות רשתות צפופות מעל השהיה בסוכה. אזי במקרה כזה השהיה תהפוך לבלתי נסבלת. במקרה ואין מקום אחר, יש לבדוק אם ניתן לרשת את כל הדפנות ולצופף את הסכך בצורה שתמנע או לפחות תקטין חדירת חרקים (אפשר כמובן גם להיעזר במלכודות למיניהם).
- האם יש במקום רעש בלתי נסבל? - רעש הוא כמובן דבר יחסי. אבל אם אדם בונה סוכתו ליד כביש סואן מן הסתם יימצא מצטער בשהותו שם. כנ"ל ליד גבי מכוונות רועשות כגון מזגנים ראשיים, מנוע מעלית וכו'. אם אי אפשר לשהות במקום כזה לפחות ברוב שעות היממה או לפחות לישון שם, אזי יש למצוא פתרון אחר.
- האם יש ריח בלתי נעים? – זה דבר די ברור שאי אפשר לקיים ו"ושמחת בחגיך" אם יש ריח רע בסוכה מכל מקור שהוא.

- עצה למי שמתלבט או שמתקשה למצוא חלופה – קח לך בתחילת תשרי או אפילו כבר בחודש אלול כיסא ושולחן מתקפלים וסעודת "פיקניק" ושהה כשעה או יותר במקום המיועד לבניין הסוכה ואכול סעודה. וראה האם המצב סביר או לא. וכן רצוי גם לשהות שם עם בני משפחתך ולראות אם ניתן לקרוא ולהבין או לשוחח במקום כזה. אם התחושה האישית היא שלא, אז רצוי למצוא פתרון אחר (אולי להתארח אצל מישהו).

ה. מקרה חמישי: קרקע השייכת לאחרים –

במקרה והנך דר בבית משותף שלו יש שטח פתוח מצומצם כגון גינה קטנה או חניה השייכת לכל הדיירים. או שיש שטח ציבורי בסמוך לבית, כך שקרקע הסוכה בוודאי אינה שייכת לך או לפחות לא רק לך. ולכן בבניית סוכה יש משום השתלטות על קרקע של אחרים. אזי יש חשש של גזל. אמנם אין דין גזל בקרקעות, אבל הלא נאמר: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" [משלי ג' יז] ולכן יש להימנע מריבים ומחלוקות מאד! על כן, אם יש כמה דיירים בבניין ואין די שטח לבנות יותר מסוכה אחת, מוטב שיעשו תורנות או הגרלה ויחלקו את הזמן לשימוש בסוכה בהסכמה ובאחוזה, מאשר יריבו זה עם זה.

אם הסוכה עצמה שייכת רק לאחד הדיירים, יכולים הדיירים האחרים לצאת ידי חובה בסוכה זו בין מדעתו ובין שלא מדעתו. אבל כמובן ראוי שמדעתו. וכשלא מדעתו ובעל הבית בסוכה, נכון שלא יברך שאולי הוא מקפיד.

אם הקרקע שייכת לאדם אחד והסוכה לאדם אחר. ולמרות כן בנה השני את סוכתו דווקא על קרקע חברו ואפילו שלא מדעת הראשון. בכל זאת יכול השני (בעל הסוכה) לצאת ידי חובת סוכה.

אבל, אם בא הראשון (בעל הקרקע) וגרש את השני (בעל הסוכה) מהשטח וישב בסוכה. הרי זו סוכה גזולה, ואינה סוכה כשרה עבורו.

ובהמשך לדיני הגזל- יש להזכיר שבמידה ואדם גזל עצים מאדם אחר ובנה מהם סוכה, הוא חייב לשלם לו את דמי העצים, אבל הסוכה כשרה. ומלכתחילה לא ראוי לנהוג כך. ואם אינו מתכוון לשלם או שאומר שאחרי סוכות יחזיר, נחשב כסוכה גזולה ואינה כשרה עבורו.

1. מקרה שישי: סוכה מוכנה -

במקרה ואדם מגיע למקום מסוים השונה ממקום המגורים הרגיל שלו, כגון למלון או מקום הארחה בחו"ל. או אפילו האדם הנ"ל אמנם נמצא במקום מגוריו אלא שאינו יכול לבנות סוכה מסיבה כלשהיא, ויש בסביבתו סוכה קיימת נגישה. ולא מדובר כאן על סוכה של בית כנסת שנבנתה לשם סוכה ולשם הציבור, שאז כמובן אין שום חשש. אלא לדוגמה סוכה שנבנתה על ידי גויים, או סוכה שנבנתה בפארק על ידי העירייה שלא לצורך החג או על ידי פועלי בניין באתר בניה סמוך וכו'. בין אם מדובר בסוכה קבועה או ארעית. אם הסוכה נבנתה לשם צל ועומדת באמות המידה של כשרות הסוכה כפי שיובהר בהמשך, אזי היא ראויה לשימוש ולברכה. אבל יש לחדש בה משהו ולו גם סמלי כמו למשל להוסיף סכך של לפחות טפה על טפה (8X8 ס"מ). [שולחן ערוך אורח חיים תרל"ה].

2. מקרה שביעי: סוכה על רכב -

במקרה ואין לאדם מקום לבנות סוכה על קרקע כלשהיא, אבל לרשותו רכב עם גג נפתח או טנדר או כלי שייט, מותר לבנות סוכה על גבי כלי הרכב או כלי השייט. תנאי הכשרות הם כדלהלן: (1) יש מקום פנוי בתקרה לסיכוך לפחות במידה של 56"ס"מX56"ס"מ (עדיף לחומרה: 70"ס"מX70"ס"מ). (2) הסכך והדפנות עומדים ברוח מצויה. אמנם אם הכוונה לנסוע או לשוט עם הסוכה ממקום למקום, הגיון פשוט הוא שצריך לעגן את הסכך והדפנות כך שהסוכה לא תתפרק. אבל מלכתחילה הסוכה כשרה גם אם היא עומדת ברוח יבשתית מצויה. (3) ממ אם בהיקף המבנה יש קרוי שאינו מתאים לסכך (כגון מתכת או ברזנט), צריך שהמרחק מהסכך הפסול לדפנות יהיה קטן מארבע אמות לכל כוון. ואם אין ברירה וחייבים להשאיר רווח מהסכך לדופן, אזי יותר מ-3 טפחים פסול. (פרטים אלו יובהרו ב"ה בהמשך בפרק הנוגע לסכך).

3. מקרה שמיני: סוכה על בעל חיים או על עץ -

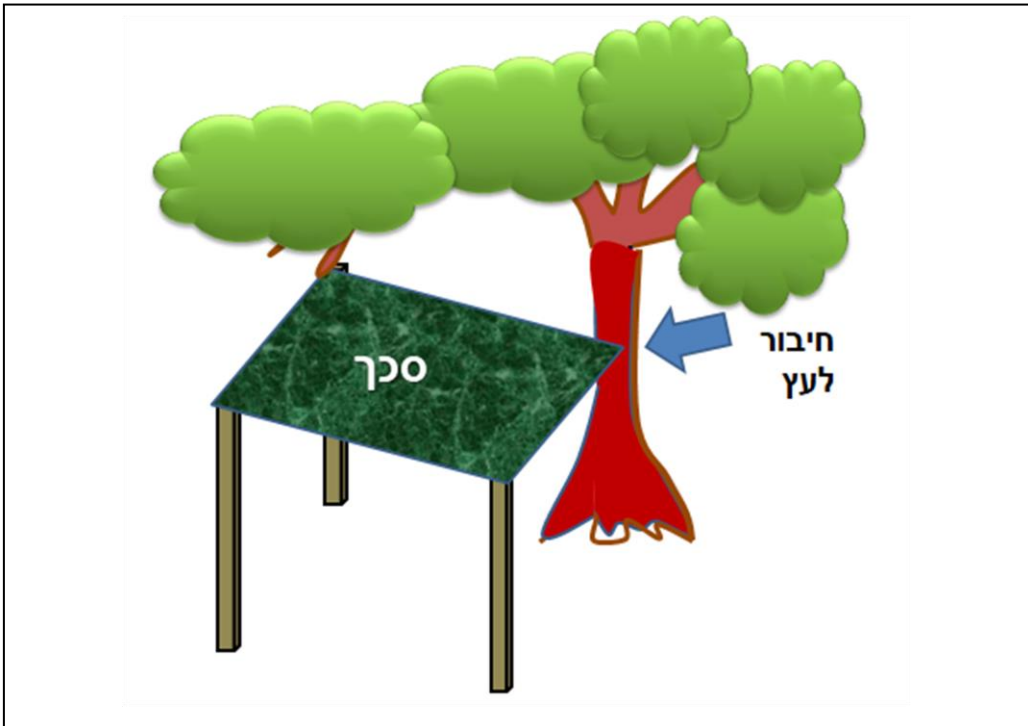
בין אם לצורך שעשועו ובין אם מחוסר ברירה, עומד לרשותנו בעל חיים גדול מספיק שעליו ניתן לבנות סוכה כשרה. למשל פיל או סוס. ההלכה מתירה לנו לעשות סוכה על גבו והיא כשרה.

כמו כן אם אנחנו נמצאים במקום עם עצים, כגון חורשה, שבתוכו יש מקום ראוי לסוכה כפי שמוסבר בתחילת הפרק, כגון קרחת יער, ניתן לנצל את גזעי העצים או ענפיהם כדי לעגן את המבנה שמחזיק את הסכך. או אפילו אם יש לנו חצר ובתוכה עץ עבות גדול מספיק שניתן לבנות עליו סוכה. בכל המקרים הללו הסוכה אם נבנתה כראוי כשרה אבל כאן פועל הכלל הבא:

כלל שני – אין להשתמש בבעלי חיים או באילן ביום טוב וכמובן לא בשבת.

ולכן אם בנינו סוכה על גבי בעל חיים, בבוא יום מקודש, יש להתיר את בעל החיים ולשחררו. ומן הסתם לפרק מבעוד מועד את הסוכה ולחפש חלופה אחרת. וגם אם לא עשינו זאת, אין להשתמש בסוכה זו בשבת וביום טוב כלל!

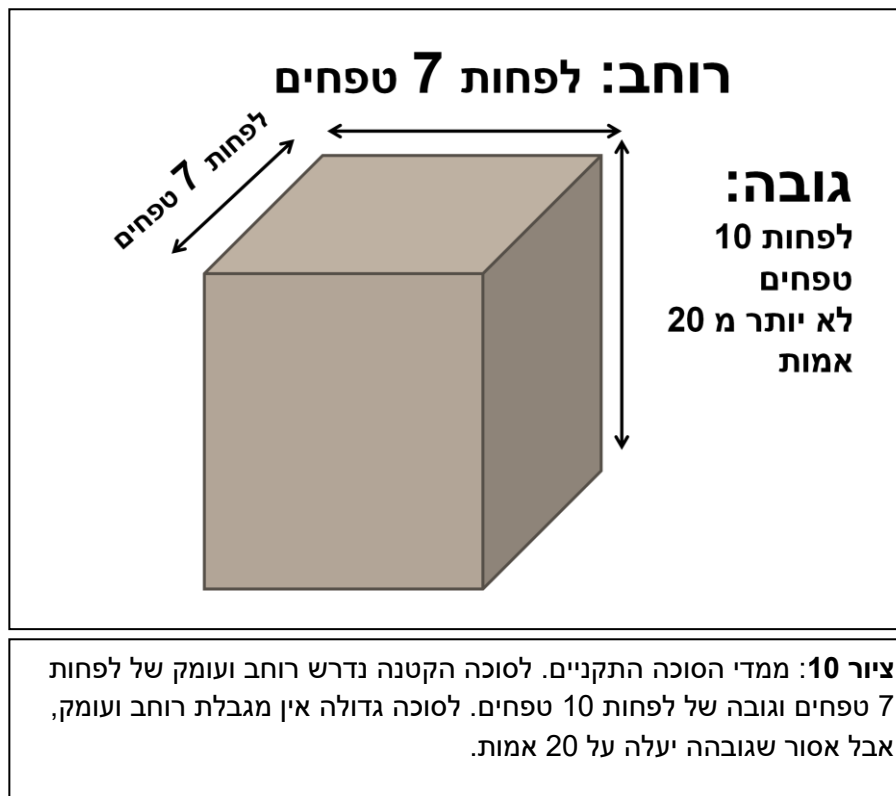
לגבי שימוש בסוכה שחלק מהמבנה שלה מחובר או נשען על עצים, אזי ישנן שתי אפשרויות: (1) אם הסוכה יכולה להישאר לעמוד גם אם יינטל האילן עליו היא נשענת, אזי אפשר להשתמש בה ביום טוב ובשבת. לדוגמא, הסוכה שבציור 9 עומדת על שלוש רגליים רגילות, אבל בתור רגל רביעית משמש גזע עץ. במקרה כזה גם אם ננתק את העץ מהמבנה תמשיך הסוכה לעמוד. ולכן היא כשרה לשימוש גם בשבת וביום טוב. (2) אם מבנה הסוכה משתמש בעצים באופן שלא ניתן להפריד את המבנה אזי סוכה זו כשרה לשימוש רק בחול המועד שאינו שבת.

ציור 9: סוכה הנשענת על אילן, אבל גם אם יינטל האילן היא תישאר לעמוד. הרי זו כשרה ומותר להשתמש בה ביום טוב.

פרק שני- מידות ותצורות הסוכה

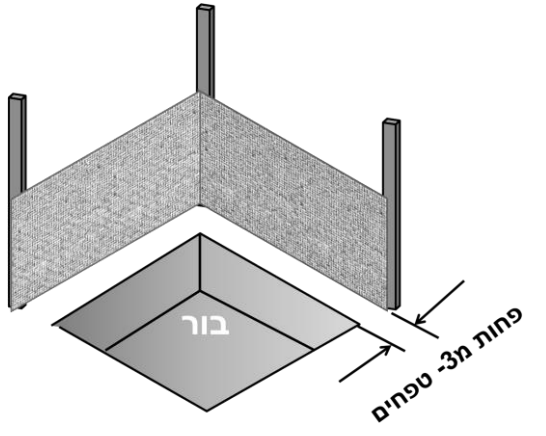
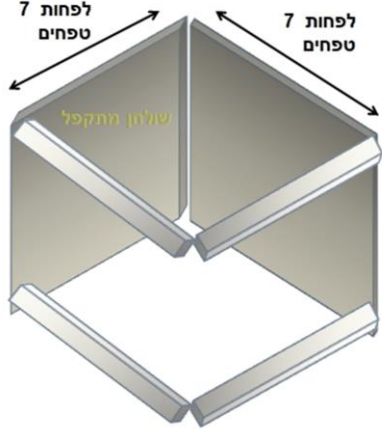
- לאחר שהוברר נושא המקום, יש לדעת מה הן מידות הסוכה הנדרשות וצורות הסוכה הראויות להכשיר סוכה. נתחיל עם שתי מידות הקיצון: הסוכה הקטנה ביותר, והסוכה הגדולה ביותר:
- א. הסוכה הקטנה ביותר – גובהה 10 טפחים (80 ס"מ - ולחומרה 100 ס"מ) אורכה ורוחבה 7 טפחים (56X56 ס"מ - ולחומרה 70X70 ס"מ). זה אמנם נראה קטן מאד אבל כשר.
  - ב. הסוכה הגדולה ביותר – גובהה עד 20 אמה (9.60 מטר) ולא יותר!
  - ג. אין גבול עליון למידות האורך והרוחב!

א. מקרה ראשון סוכה נמוכה מדי-

המציאות של סוכה קטנה נראית רחוקה לאדם רגיל מהישוב. כי מי יעלה בדעתו להתכווץ כל כך ולשבת באי נוחות. אלא שיש מצבים שבהם אין ברירה או אין חלופות טובות יותר. כגון חיילים הנמצאים ארעית בשדה, או טיילים במקומות רחוקים. במקרים כאלו יש לאלתר סוכה ממה שיש. דוגמא פשוטה אפשרית לבניית סוכה מאולתרת היא הטיית שולחן מתקפל על צדו. כפי שמודגם בציור 11. קיפול השולחן יוצר שתי דפנות, וניתן לאלתר דופן שלישית לדוגמא על ידי הצמדת לוח קרטון או פס עץ (וצריך שיהיו ראויים לעמוד ברוח מצויה). הנחת מספר ענפים מעל לסוכה משלימה את בנייתה בזמן קצר ביותר. במצב כזה גובה הסוכה נקבע על ידי רוחב השולחן. אם רוחב השולחן עשרה טפחים (80 ס"מ לפחות, או אם רוצים להדר 100 ס"מ) מה טוב. אבל ישנם שולחנות שרוחבם קצת קטן מזה (למשל 70 ס"מ), מה אפשר לעשות?

פתרון אחד הוא להעמיק את קרקעית הסוכה במידה הנדרשת ליצור גובה של עשרה טפחים (שהם כזכור: 80 ס"מ, ועדיף 100 ס"מ). זאת אומרת פשוט לחפור גומה בעומק הנדרש. במידה והקרקע לא נוחה לחפירה או שאין אמצעי חפירה נאות, לא חייבים לחפור כמלוא מידת בסוכה אלא ניתן לעשות גומה ששוליה קרובים לדפנות בפחות מ-3 טפחים כמתואר בציור 12. ובלבד שהשטח של הגומה יהיה לפחות 7 על 7 טפחים. אפשרות נוספת פשוטה יותר היא להגביה את הדפנות על ידי הנחת אבנים או חפצים שונים מתחת לדפנות. אבל אין ליצור מרווח אוויר של הדופן מהקרקעית של יותר מ 3 טפחים. ובכל מצב בשני המקרים יש לעשות זאת לפני הנחת הסכך!

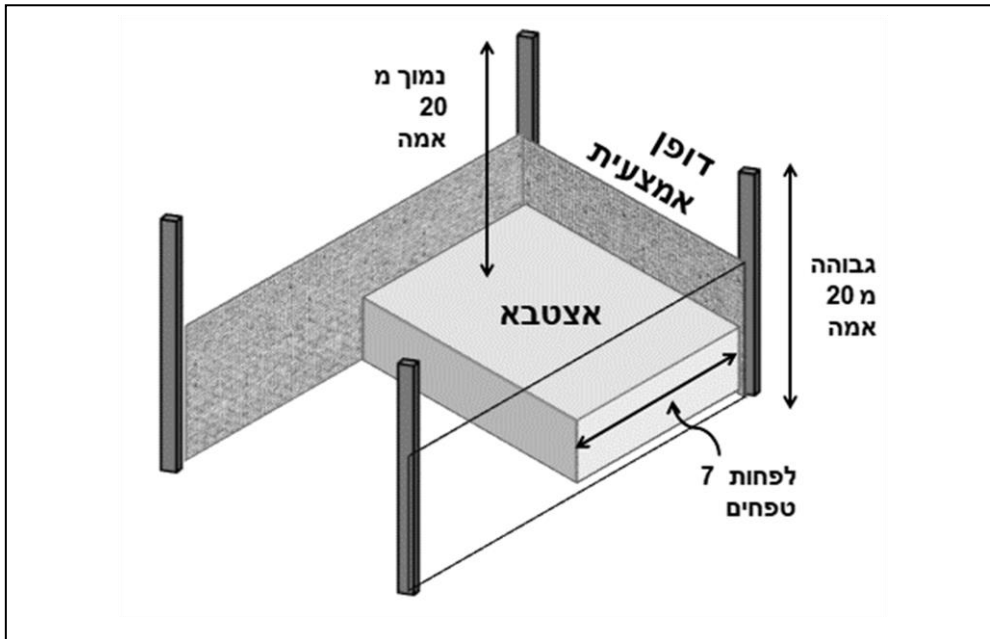
	
<p>ציור 12: ניתן להכשיר סוכה נמוכה על ידי חפירת גומה ובלבד שהגומה תהיה לבודה לדפנות. (פחות 3 טפחים לכל ההיקף). ובלבד שהשטח של הגומה יהיה לפחות 7 על 7 טפחים.</p>	<p>ציור 11: אלתור סוכה קטנה על ידי שולחן מתקפל. (יש כמובן להוסיף דופן שלישית וסכך על מנת להכשיר).</p>

ב. מקרה שני סוכה גבוהה מדי-

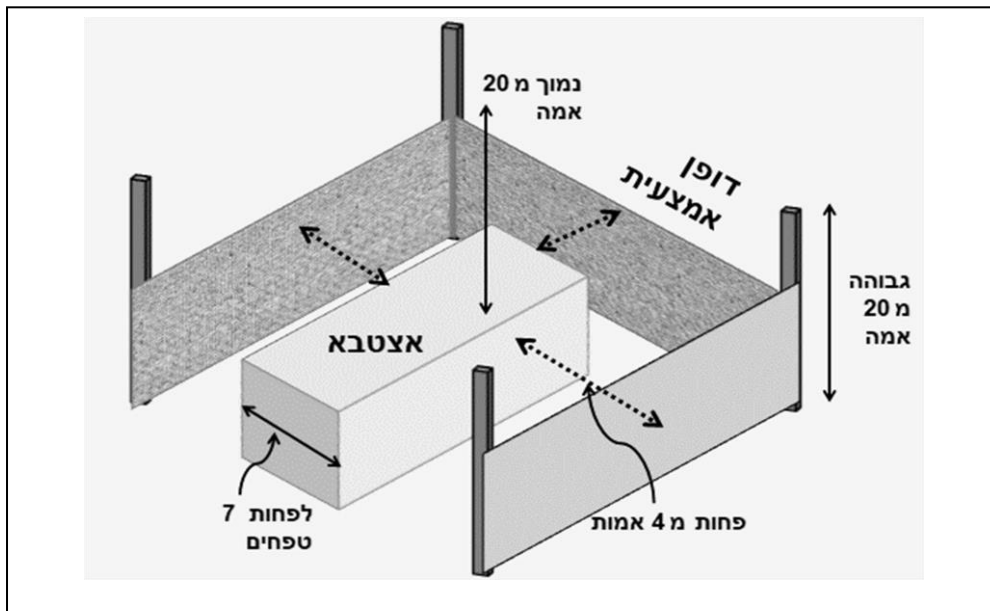
לעיתים עלול להיווצר מצב הפוך שבו יש סוכה ציבורית גדולה שנבנתה לארצה הרבה אנשים, (שכן: "ברוב עם הדרת מלך"). הסוכה במקרה הזה בנויה כהלכה ואולם תקרתה גבוהה מדי. מה עושים? - כאן ישנם מספר פתרונות חלופיים:

1 הפתרון הראשון והיעיל ביותר הוא בניית אצטבה לאורך הדופן האמצעית כמתואר בציור 13. אם האצטבה נמוכה מהתקרה פחות מ 20 אמה (9.6 מ') ורחבה לפחות 7 טפחים (56 ס"מ או 70 ס"מ לחומרה) כך שכל התחום שמעליה יוצר סוכה כשרה אזי נוצר מצב מעניין: **כל הסוכה כשרה!!** (כולל האזורים שגובה הסכך גדול בהם מעשרים אמה).

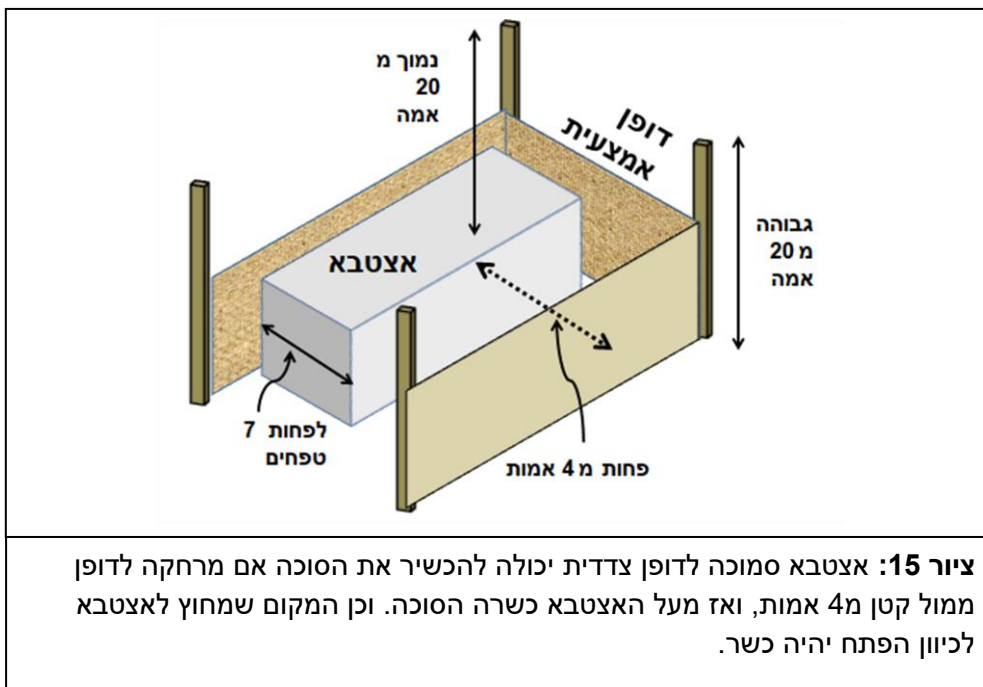
2 אם אי אפשר לבנות אצטבה לאורך הדופן האמצעית אבל יש או ניתן לבנות אצטבה רק באמצע הסוכה. אם האצטבה בעלת ממדים המכשירים סוכה (לפחות 7 טפחים על 7 טפחים) וגם הגובה מעליה ועד לסכך פחות מ 20 אמה. וגם מרחק האצטבה לכל אחת מהדפנות קטן מ 4 אמות (ראה ציור 14) אזי המקום שמעל האצטבה **כשר**.

ציור 13: סוכה גבוהה מדי ניתנת להכשרה על ידי בניית אצטבא לאורך הדופן האמצעית שרוחבה לפחות 7x7 טפחים וגובה הסכך מעליה נמוך מ 20 אמה ואז כל הסוכה כשרה.

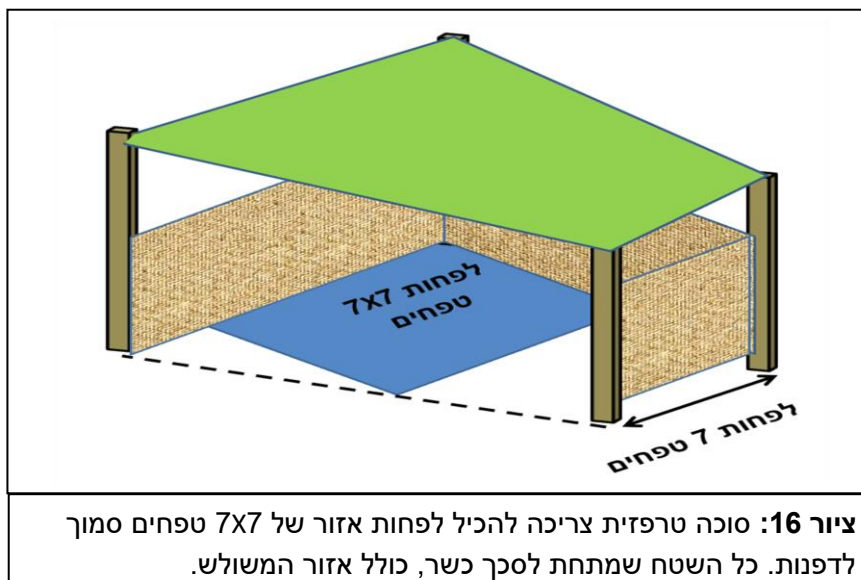
ציור 14: אצטבא באמצע הסוכה מכשירה רק את המרחב שמעליה אם היא לא רחוקה יותר מ 4 אמות מכל אחת מהדפנות (חצים מקווקווים). וכמובן שיתר מידותיה מכשירות סוכה כמצוין בציור.

3) אם אי אפשר לבנות אצטבא לאורך הדופן האמצעית או במרכז, אבל יש או ניתן לבנות אצטבא רק סמוך לדופן צדדית. אם האצטבא בעלת ממדים המכשירים סוכה (לפחות 7 טפחים על 7 טפחים). וגם הגובה מעליה ועד לסכך פחות מ 20 אמה (ראה ציור 15). וגם המרחק לדופן ממול קטן מ 4 אמות, אזי המרחב שמעל האצטבא מהווה הסוכה כשרה. אבל אם המרחק לדופן ממול גדול מ 4 אמות, **אזי כל הסוכה פסולה!** (שו"ע תרל"ג סעיף ו')

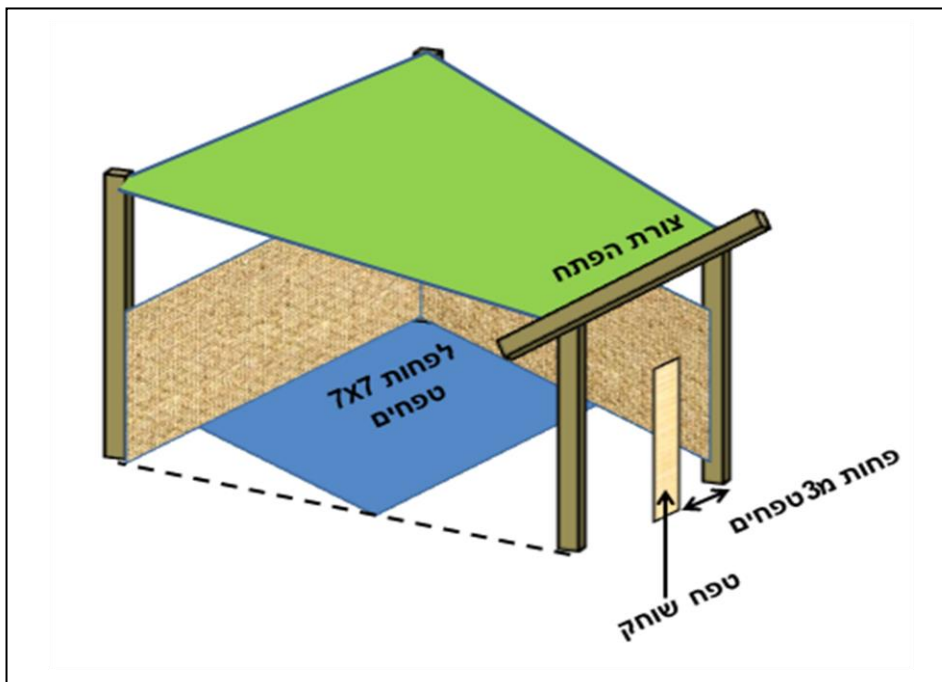
ג. מקרה שלישי סוכה לא מרובעת-

אמנם מקובל תמיד להניח שהסוכה היא כעין חדר, ומאחר ורוב החדרים בעולם הם מרובעים, כך ננהג גם בסוכה. ואולם אין דרישה הלכתית כלשהי לצורה הגיאומטרית של הסוכה ובלבד שהיא מכילה אפילו

בצורה דמיונית, חלל העונה על הדרישות של סוכה כשרה. דוגמא ראשונה שעלולה להיווצר הינה סוכה **טרפזית** כמתואר בציור 16.

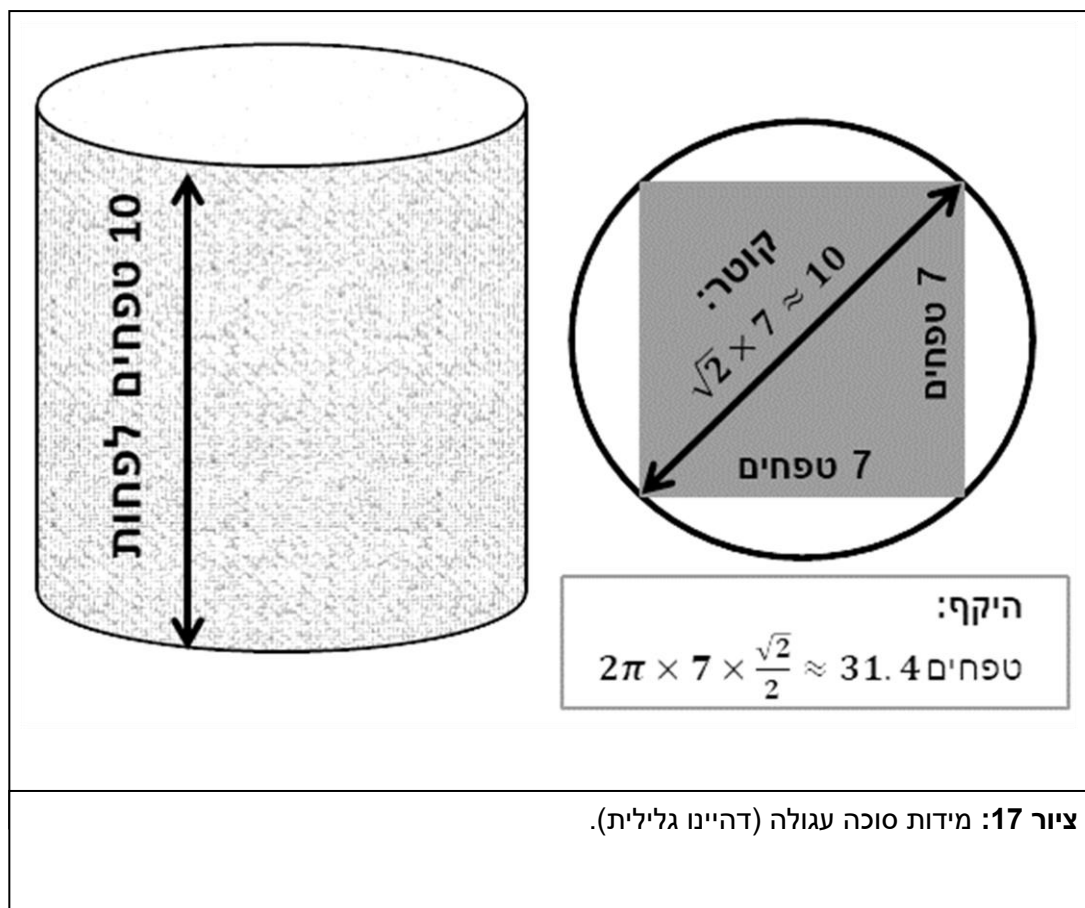
במקרה כזה יש להבטיח שלפחות אזור אחד סמוך לדפנות יכול להכיל סוכה כשרה של 7X7 טפחים. הדופן הקצרה צריכה להיות לפחות ברוחב של ארבעה טפחים. וכן יש ליצור צורת הפתח עד סוף 7 טפחים. לחילופין, אם למשל אין לנו דופן מספיק רחבה, אפשר להניח קורה ברוחב של טפח שוחק שמרוחקת מהדופן קצת פחות משלושה טפחים, עם צורת הפתח (כמתואר בציור 16א).

ציור 16א: אם יש רק לוח ברוחב טפח שוחק, מעמידו בפחות מ-3 טפחים מהדופן, אבל יוצר מעליו צורת הפתח על ידי קנה אופקי כמתואר.

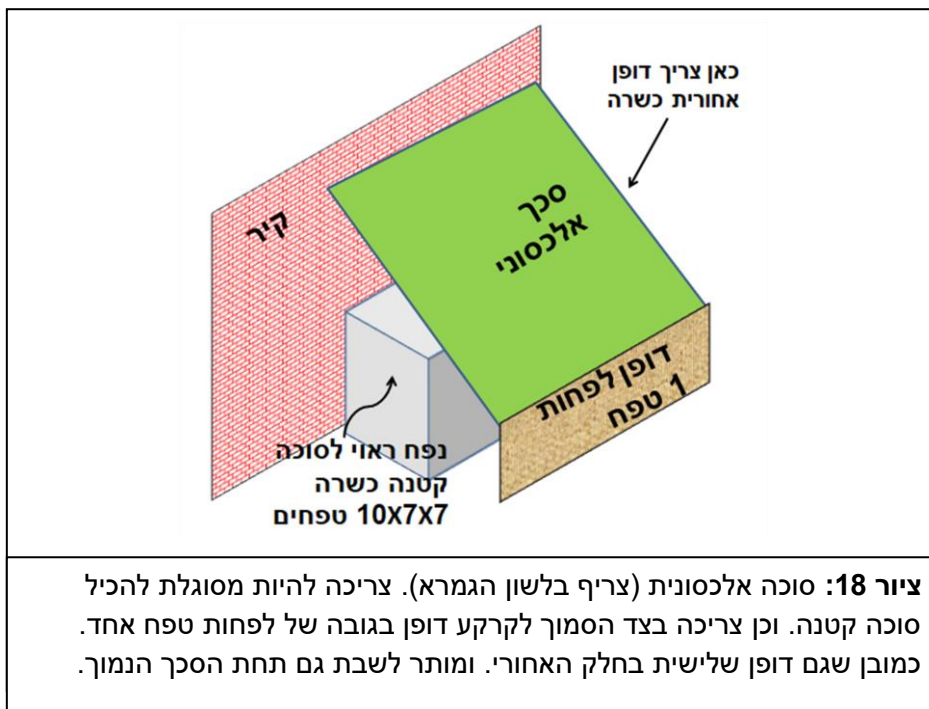
7. מקרה רביעי: סוכה עגולה -

צורה אפשרית אחרת היא סוכה **עגולה (גלילית למעשה)**. אם עומד לרשותנו גליל/צינור עגול גדול (רצוי עם פתח כמובן), המאפשר להכניס אדם לתוכו, כגון הצינורות המשמשים להעברת מים עירונית, ניתן להפכו לסוכה כשרה. (ראה ציור 17). גם במקרה כזה נדרוש שהמבנה יהיה מסוגל להכיל לפחות סוכה מינימלית של 7 טפחים 7X7 טפחים. המשמעות היא שקוטר הגליל צריך להיות לכל הפחות: טפחים $10 \approx 7 \times \sqrt{2}$. אם הצינור אליפטי, אזי גודלו של הקוטר הקטן ביותר צריך להיות לפחות 10 טפחים (רצוי כמובן יותר גדול). בהתאמה צריך היקף הצינור להיות כל הפחות: $\pi \times 10 \approx$ טפחים **31.4** שהם כ-252 ס"מ. כמובן שגובה המבנה צריך להיות לכל הפחות 10 טפחים וקטן מ-20 אמה.

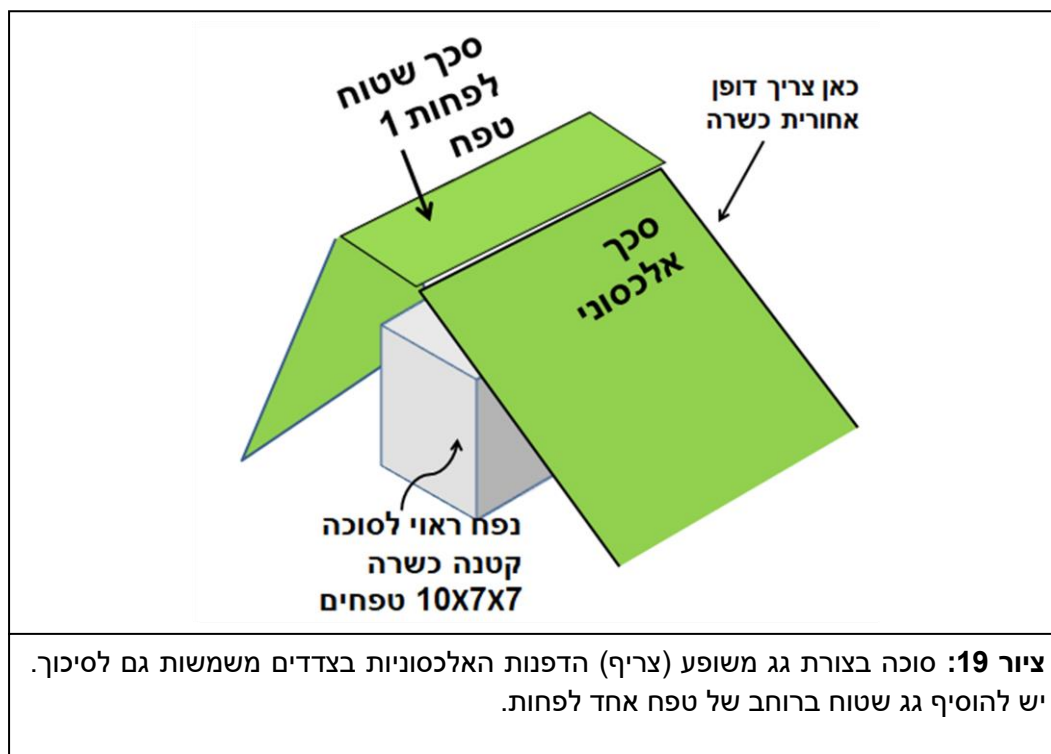

ה. מקרה חמישי: סוכה אלכסונית-

מקרה מיוחד נוסף הוא סוכה אלכסונית ("צריף" בלשון הגמרה). אם נניח שעומד לרשותנו משטח הראוי לשמש כסכך (כגון מחצלת קנים המיועדת לסיכוך) וקיר. ניתן להשעין את המשטח על הקיר ולהתייחס למבנה כאל סוכה ובלבד שיתקיימו התנאים הבאים: (א) המשטח ראוי לשמש כסכך כשר. (ב) ניתן לכלוא מתחת למשטח סוכה קטנה כשרה. דהיינו אורך ורוחב של לפחות 7X7 טפחים. ובגובה של לפחות 10 טפחים. (ג) החלק הקרוב לקרקע של המשטח המשמש לסכך נשען על דופן שגובהה לפחות טפח (ראה ציור 18). (ד) וכמובן שיש להשלים גם דופן שלישית המחברת בין במשטח לקיר כדי לא לקבל מרחב מפולש (זאת אומרת כזה שאפשר לעבור בו מצד לצד בלא מכשול).

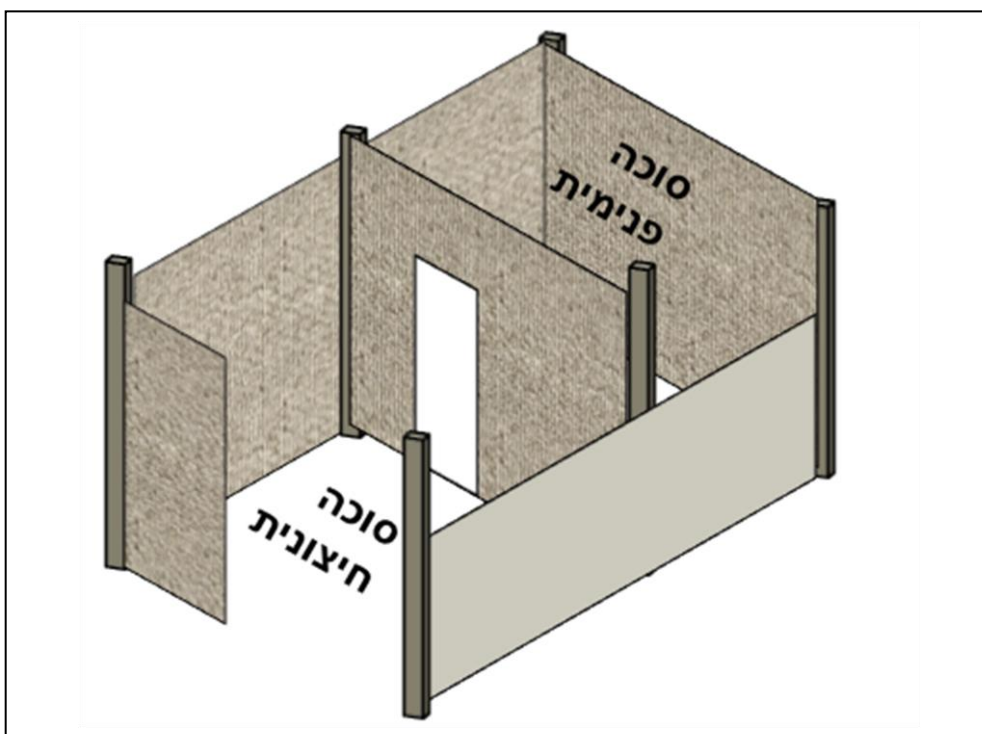

אפשרות נוספת לבניית סוכה אלכסונית היא בצורת גג משופע. משעינים שני משטחים הראויים לשמש כסכך זה כנגד זה. במקרה זה נותר כליל על שתי דפנות משני הצדדים והסכך ישמש בו זמנית גם כדופן וגם כסכך כמתואר בציר 19. אבל אז יש להוסיף גג שטוח ברוחב של לפחות טפח. וכמובן דופן שלישית.

1. מקרה שישי: סוכה בתוך סוכה -

אפשרות מיוחדת נוספת היא, סוכה בתוך סוכה. אם מסיבה כלשהיא יש לנו מבנה המכיל סוכה פנימית וסוכה חיצונית כמתואר בציור 20. מצב זה אפשרי אם למשל ישנה סוכה המשמשת לצורך קבוע כלשהוא כגון לאחסנה או אפילו כמשרד זמני. הדוגמא המובאת בגמרא היא של אומן היוצר בחמר. הסוכה הפנימית משמשת לו כמקום שהות, ואילו החיצונית משמשת לתצוגת הדברים שיצר. במקרה כזה אנו מתייחסים רק לסוכה החיצונית כמקום ארעי ולכן הסוכה הפנימית פסולה! אבל למרות זאת, יש צורך בסוכה החיצונית לחדש בה דבר. אפשר למשל להוסיף או לשנות טפח על טפח סכך חדש, או אפילו הוספת סכך בגודל כלשהו (שינוי סמלי) על פני כל הסוכה.

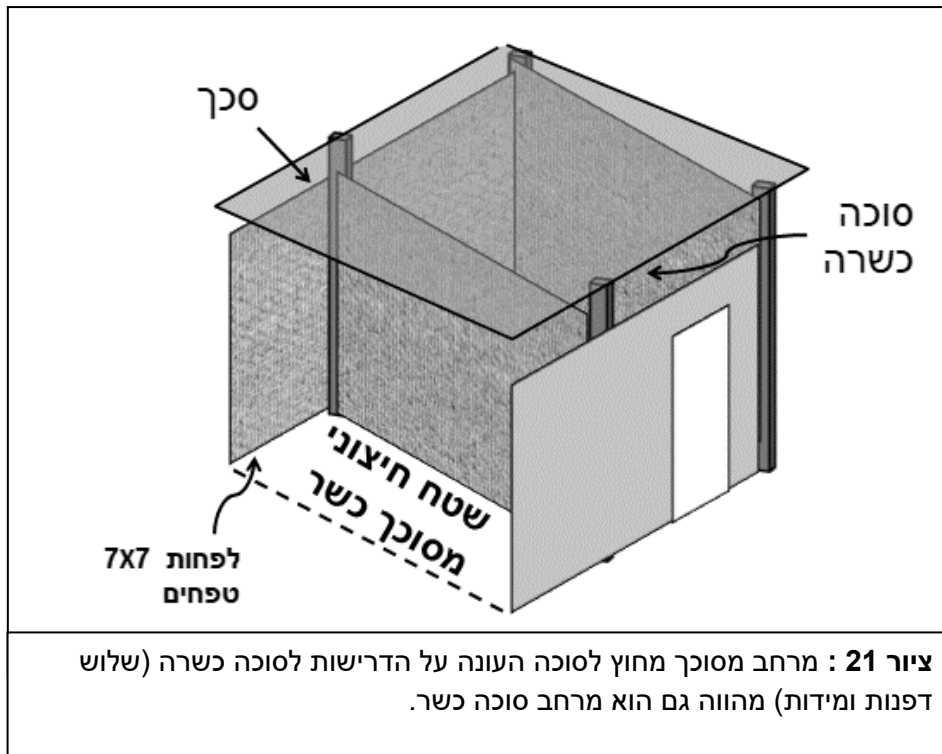

ציור 20: סוכה לפנים מסוכה. החיצונית כשרה והפנימית פסולה. אבל יש לחדש משהו בסוכה החיצונית.

2. מקרה שביעי: סוכה בולטת מתוך סוכה -

מקרה שבמובן מסוים הוא הפוך למקרה הקודם, דהיינו כאשר יש לנו סוכה אשר מסיבה כלשהיא (תכנון לא מדויק או אילוצי בנייה) מסככת מעבר למרחב שמוגדר על ידי שלושת דפנותיה המקוריות כמו בדוגמא המובאת בציור 21. והסכך בולט לפחות 7 טפחים מעבר לגג הראשי. אם גם ישנן שתי דפנות נוספות או שניתן להוסיף שתי דפנות, בין אם הן בהמשך לדפנות המקוריות ובין אם הן דפנות חדשות, המכשירות את ממדי הסוכה (לפחות 10X7X7 טפחים כזכור), אזי החלק החיצוני גם הוא כשר. וזאת למרות שהמתכנן או הבונה אולי לא התכוון לכך.

מתוך כך אנו גם למדים שאין בעיה להצמיד שתי סוכות כשרות גב אל גב, כמו במקרה השישי שלעיל. אבל ישנו תנאי לכך: ששתי הסוכות הן ארעיות ואינן משמשות לצורך קבוע כלשהוא.

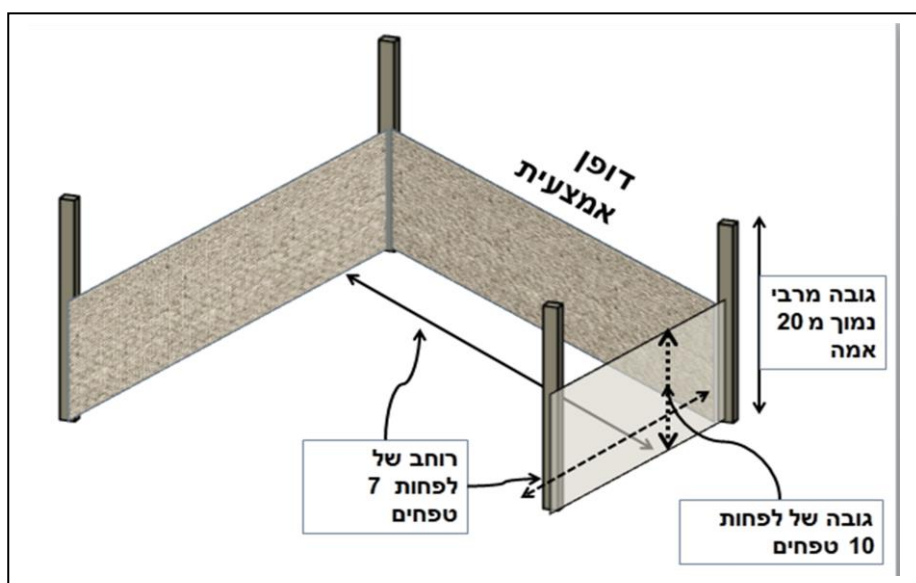
פרק שלישי- הדפנות

לאחר שנמצא המקום הראוי לבניית הסוכה יש לגשת לבניית הדפנות כי זאת יש לדעת שאין לסכך בטרם הושלמה בניית הדפנות.

כלל שלישי- הדפנות חייבות להיות קודמות לסכך!

באופן בסיסי סוכה צריכה שיהיו לה שלוש דפנות: שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה שוחק (בצורה שתובהר להלן, וגם ראה ציור א16).

מבחר צורות אפשריות של סוכה כבר הוצגו בציורים שבפרקים הקודמים. ואולם ליתר הבהרה מוצגת בציור 22 הצורה הבסיסית ביותר והכשרה לכל הדעות של סוכה. צורה זו כוללת שלוש דפנות מלאות כשהדופן הקצרה ביותר בגודל של לפחות 7 טפחים. גובהה של כל דופן לפחות 10 טפחים. ומרחק הסכך מהקרקע קטן מ 20 אמות.

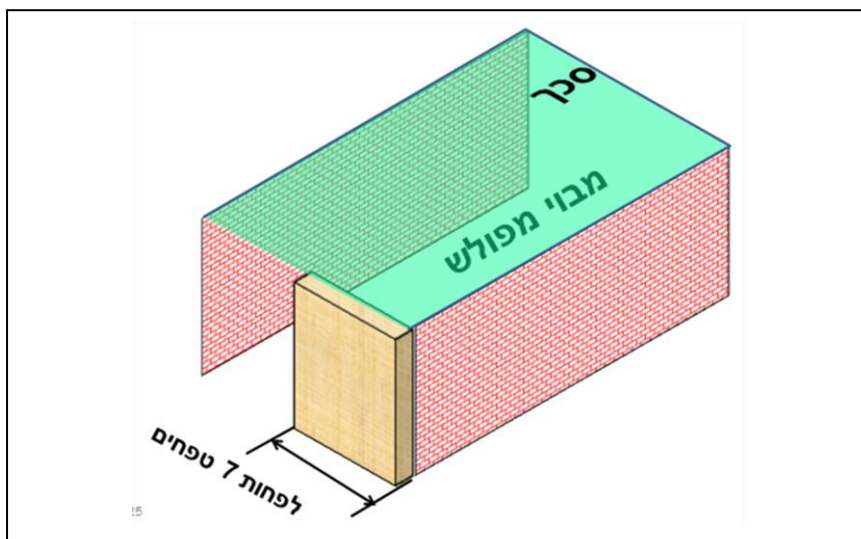
ציור 22: הסידור הבסיסי ביותר של שלוש דפנות כשרות לכל הדעות. (לשם בהירות לא מוצג הסכך).

ואולם ייתכנו מצבים שבהם אין אפשרות לממש את התצורה הנ"ל ואז יש למצוא פתרונות חלופיים.

א. מקרה ראשון: סוכה במבוי מפולש -

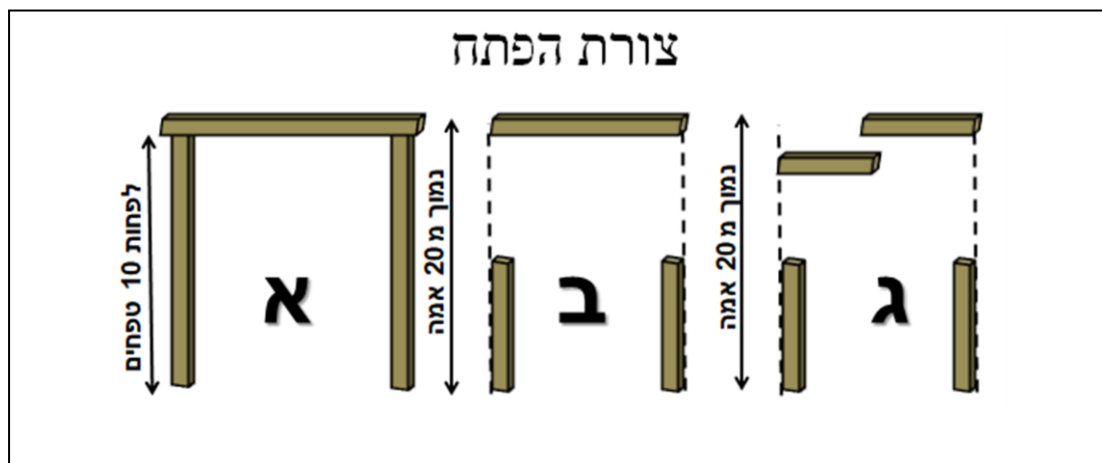
מבוי מפולש הוא מרחב בעל שתי "דפנות" מקבילות (למשל שני קירות) משני צדדיו. ה"דפנות" יכולות להיות מוגדרות על ידי כתלים, גדרות, בתים וכו'. אבל המבוי פתוח מלפנים ומאחור כך שאדם יכול להיכנס למבוי מפתח אחד ולצאת ממנו מהכוון הנגדי. האמור להלן מתייחס למבוי שרוחבו (דהיינו המרחק בין שני הכתלים המקבילים) אינו עולה על 10 אמות!

גם כאן נבחין בשני מקרים. במקרה הראשון עומדת לרשותנו דופן מלאה שרוחבה לפחות 7 טפחים וגובהה לפחות 10 טפחים. במקרה זה אין בעיה מיוחדת. יש להציב את הדופן הנ"ל בניצב לאחד הקירות הצדדיים כמתואר באופן סכמתי בציור 23. הסוכה כשרה אם תסוכך כראוי. וכשהפתח קטן מ 10 אמות.

ציור 23 : סוכה במבוי מפולש. אם ישנה דופן מלאה שרוחבה לפחות 7 טפחים ובגובה של לפחות 10 טפחים המוצבת בניצב לקירות המבוי. הסוכה כשרה אם תסוכך כראוי, ואם פתחה קטן מ 10 אמות.

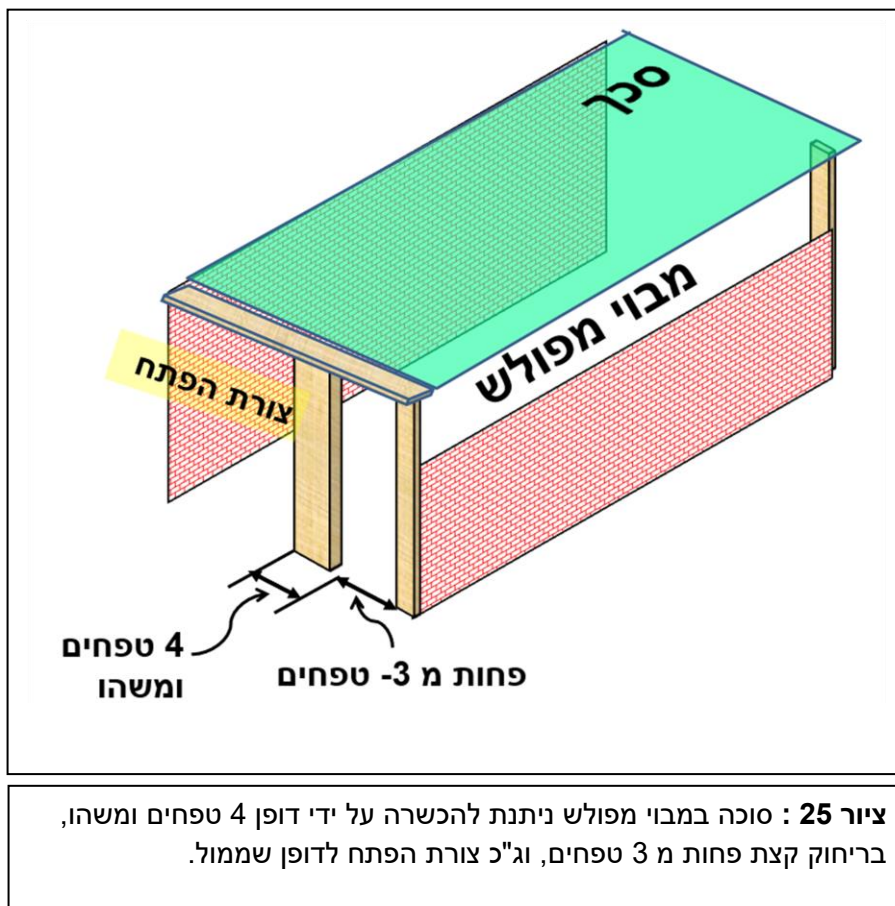
אבל, מה עושים אם אין לנו דופן מלאה כשרה אלא רק קורה ברוחב של 4 טפחים? במקרה כזה יש להיעזר במושג הנקרא "צורת הפתח". צורה זו מוגדרת על ידי שתי קורות (או קנים) אנכיים בגובה של לפחות 10 טפחים. ומעליהן קורה אופקית (או קנה). היוצרים או מסוגלים ליצור צורה דמוית האות "ח", כמתואר בציור 24.

ציור 24 : שלוש תצורות של "צורת הפתח". (א) שתי קורות אנכיות וקורה שלישית אופקית מעליהן. (ב) הקורה האופקית אינה נוגעת בקורות האנכיות אלא נמצאת מעליהן בגובה של פחות מ 20 אמה מהקרקע. (ג) הקורה האופקית הנה למעשה שתי קורות נפרדות אך מתואמות שאם נטיל אותן כלפי מטה נקבל את צורת הפתח.

יש לשים לב כי המינוח מאד כוללני ולמעשה כל תצורה שתאפשר על ידי הטלה כלפי מטה של הקורה או של הקורות האופקיות סגירת קווי המשקוף, ואפילו באופן דמיוני לחלוטין, היא כשרה!

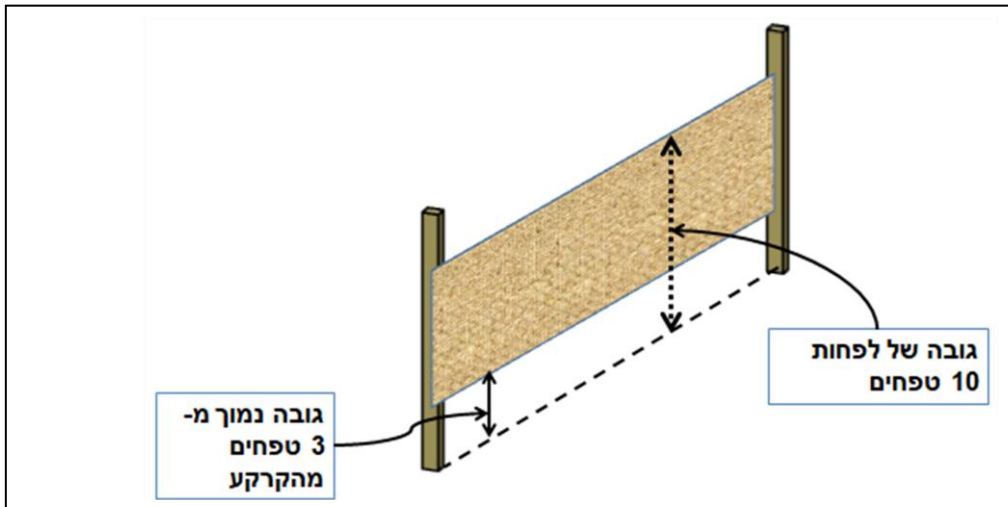
אם כן, כאשר יש ברשותנו קורה ברוחב של 4 טפחים ומשהו בלבד, ושגובהה לפחות 10 טפחים, עלינו להעמידה ליד אחת הדפנות במרחק שהוא קצת פחות מ 3 טפחים כדי ליצור מצב של "לבוד" עם אותה הדופן (ראה ציור 25). ומאחר ורוחב הדופן קצת יותר מ 4 טפחים, נוצרת תצורה שהיא ראויה להיחשב כשוות ערך לדופן בגודל של 7 טפחים. ודבר זה מכשיר את הסוכה. כמוכן שיש להשלים את הדופן ע"י צורת הפתח.

ב. מקרה שני דופן הקטנה בגובהה מ 10 טפחים-

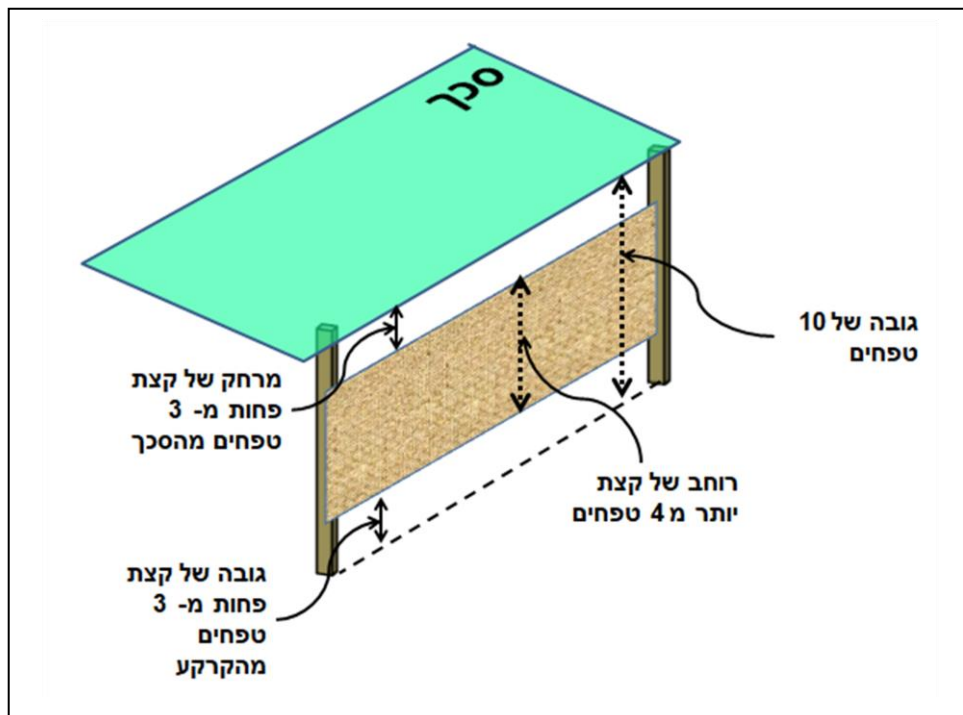
לפעמים עלול לקרות מצב שבו עומדת לרשותנו דופן שגובהה אינו מספיק לעמוד בתנאי של 10 טפחים. כאן יש להבחין בשני מצבים: א) סוכה רגילה, ב) סוכה קטנה המזערית ביותר המותרת (ראה לעיל).

במקרה הראשון, של סוכה רגילה, אם יש לנו יכולת לבנות דופן שגובהה קצת יותר מ 7 טפחים. אזי ניתן להגביהה מהארץ לגובה שהוא קצת פחות מ 3 טפחים. באופן כזה הדופן עם המרווח למטה מהווים כעין דופן שלמה שגובהה 10 טפחים כמתואר בציור 26.

ציור 26 : דופן הקטנה בגובהה מ 10 טפחים, צריכה הגבהה של פחות מ 3 טפחים מהקרקע הגובה המשולב צריך להיות לפחות 10 טפחים.

במקרה השני, כאשר עומדת לרשותנו, סוכה קטנה המזערית ביותר המותרת (10X7X7 טפחים) אם יש לנו דופן שגובהה קצת יותר מ 4 טפחים ניתן להגביהה קצת פחות מ 3 טפחים מהקרקע ולקרבה עד לקצה פחות מ 3 טפחים מהסכך כמתואר בציור 27.

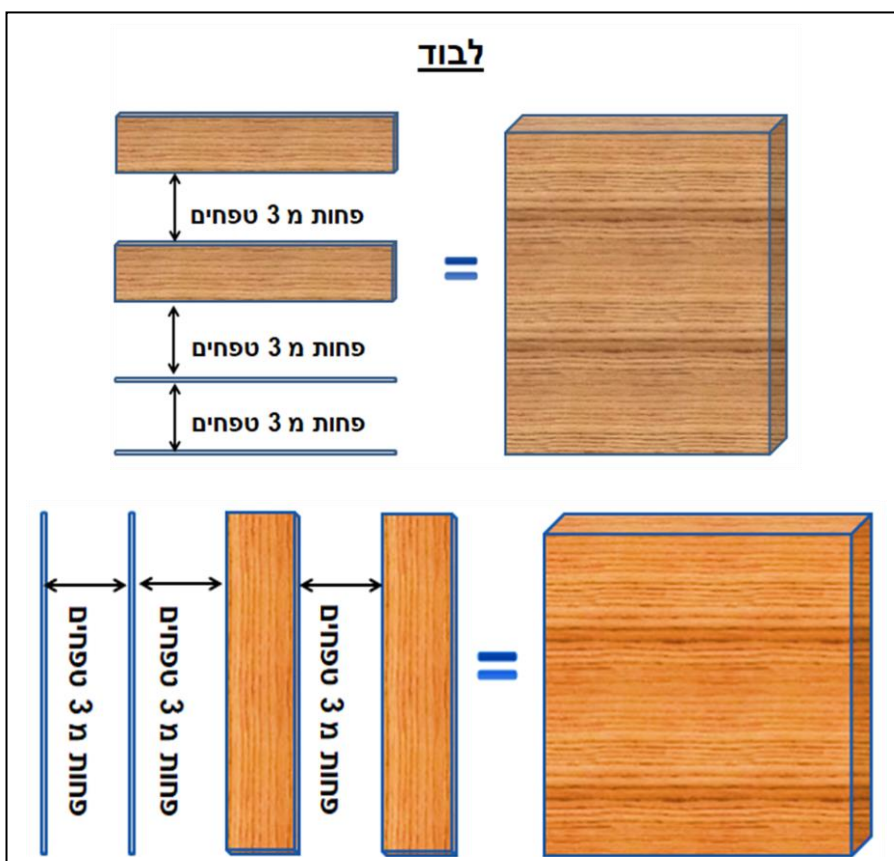
ציור 27 : בסוכה מזערית כשרה, ניתן לצאת ידי חובה בדופן שהיא קצת יותר מ 4 טפחים, אם מעמידה קצת פחות מ 3 טפחים מהקרקע, וקצת פחות מ 3 טפחים מהסכך.

ג. מקרה שלישי: אין לנו דופן כלל-

במקרה ואין לנו לוחות כלל אלא רק קרשים ו/או חוטים ניתן להשתמש בעקרון הקרוי "דין לבוד".

כלל רביעי- כל דבר העומד במרחק של פחות מ 3 טפחים מקרש או קיר או חוט נחשב כמחובר!

עקרון זה מאפשר לנו לחבר מספר רכיבים יחד ולהתייחס אליהם כאל חטיבה אחת. לדוגמא כמתואר בציורים 28, שני חוטים או קורות או תערובת של הנ"ל מהווים מבחינתנו כותל מלא.

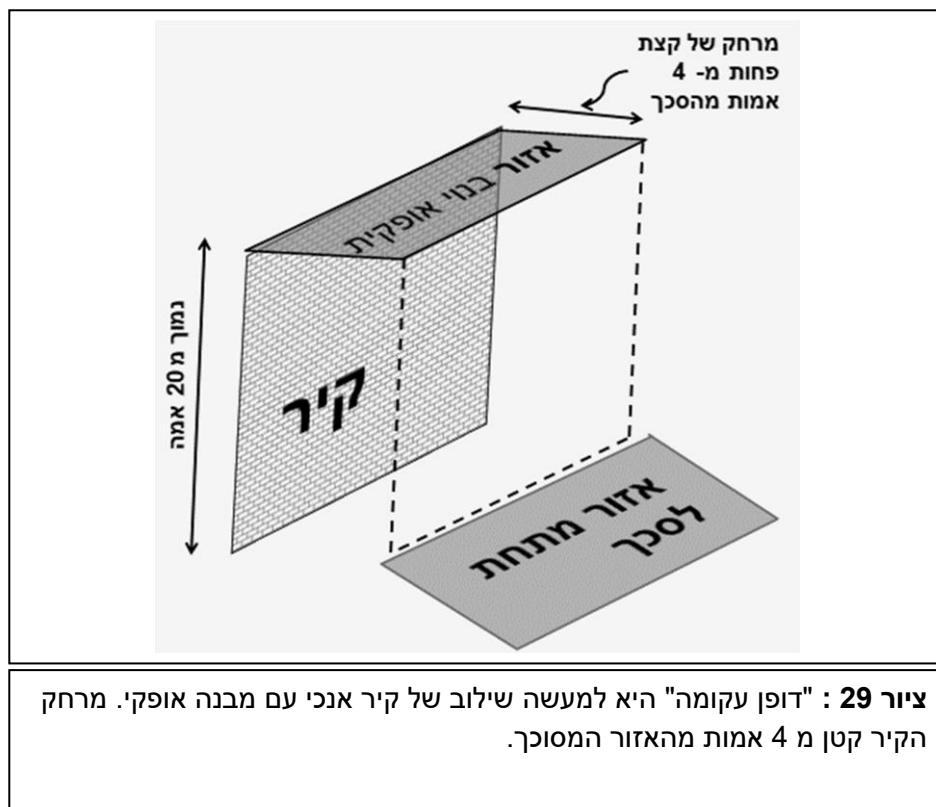

ציור 28: עקרון "דין לבוד" מאפשר לנו ליצור באופן דמיוני כותל שלם על ידי הצבת קורות ו/או חוטים במרחק שהוא פחות מ 3 טפחים. כאן מוצגות שתי דוגמאות: (למעלה) באופן אופקי קרוי ערב, (למטה) באופן אנכי הקרוי שתי.

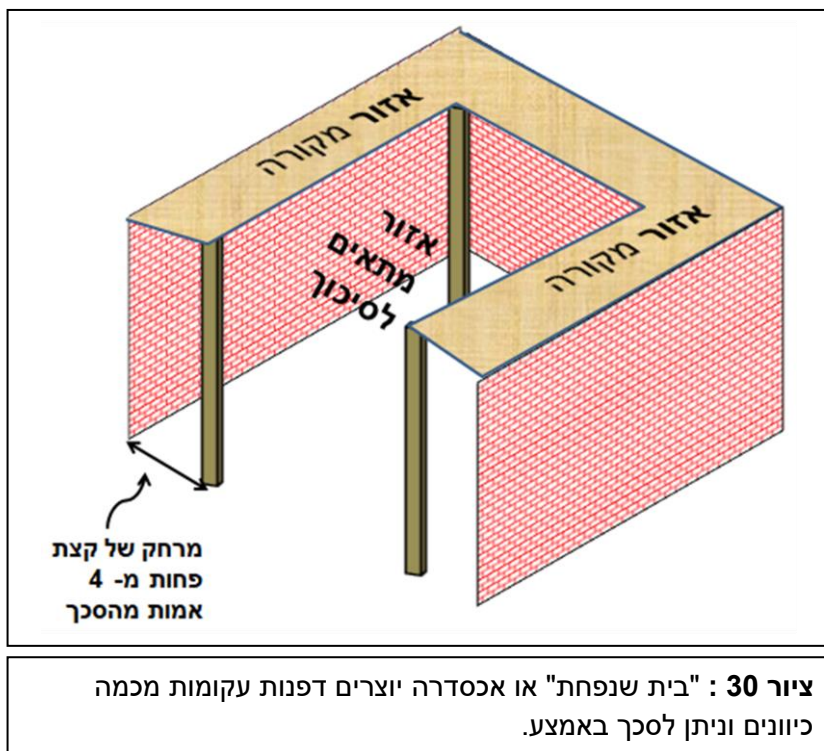
אך זאת יש לדעת, שבשימוש רק בדפנות לבנות את הסוכה מוטב לערבב את בכוונים. כי אם אינו עושה דפנות של שתי וערב ביחד אלא כ"א לחוד, תהא הסוכה כשרה רק אם יעשה 4 דפנות כאלו. [תר"ל במשנ"ב סעיף קטן ז'].

ד. מקרה רביעי: דופן עקומה -

במקרה ואין לנו דופן אחת אבל ניתן לבנות את הסוכה סמוך לקיר עם גגון כלשהוא כגון כניסה לבניין או חניה (ראה ציור 29). אם המרחק מן הסוכה (דהיינו מקו הסכך) לקיר קטן מ 4 אמות (192 ס"מ) אזי מתייחסים לקיר כאל "דופן עקומה". זאת אומרת, אנו מדמיינים כאילו יש לנו דופן עבה מאד שעובייה כעובי הגגון. כמובן שאין לברך או לצאת ידי חובת ישיבה בסוכה מתחת לגגון הנ"ל.

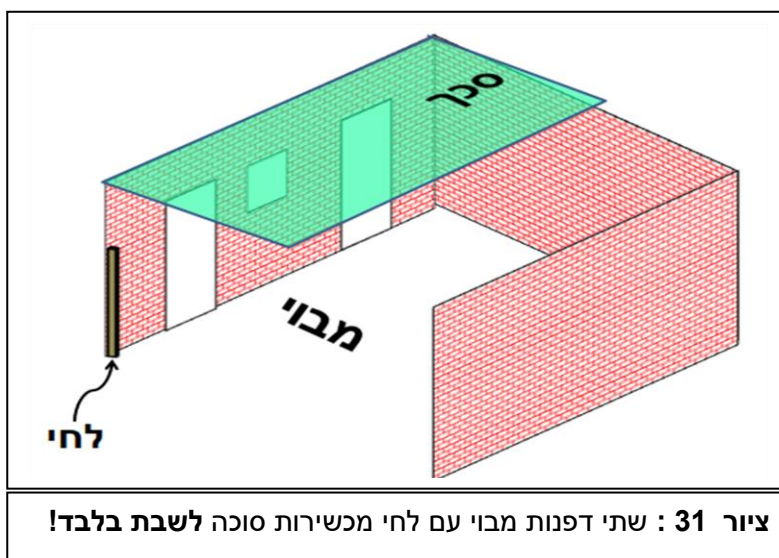
ההלכה לגבי הדופן העקומה תקפה גם ליותר מדופן אחת ואפילו מארבעת הכוונים. הדוגמא המובאת בגמרא היא של בית עם חור בתקרתו (קרוי: "בית שנפחת"). או לחלופין אכסדרה (פטיו בלע"ז), דהיינו חצר פנימית המוקפת בקירות מקורים מכמה כוונים. (ראה ציור 30).

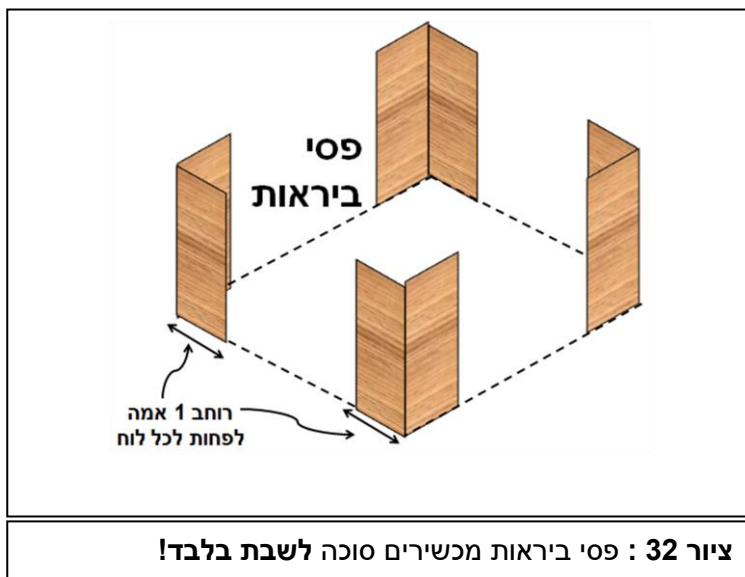
ה. מקרה חמישי: דפנות שיש בהן ספק -

ישנם מספר מקרים בהן יש אפשרות לבניית סוכה שלא עונה על הכלל שלעיל, דהיינו שלוש דפנות כהלכתן ולמרות זאת יש מקום להכשיר.

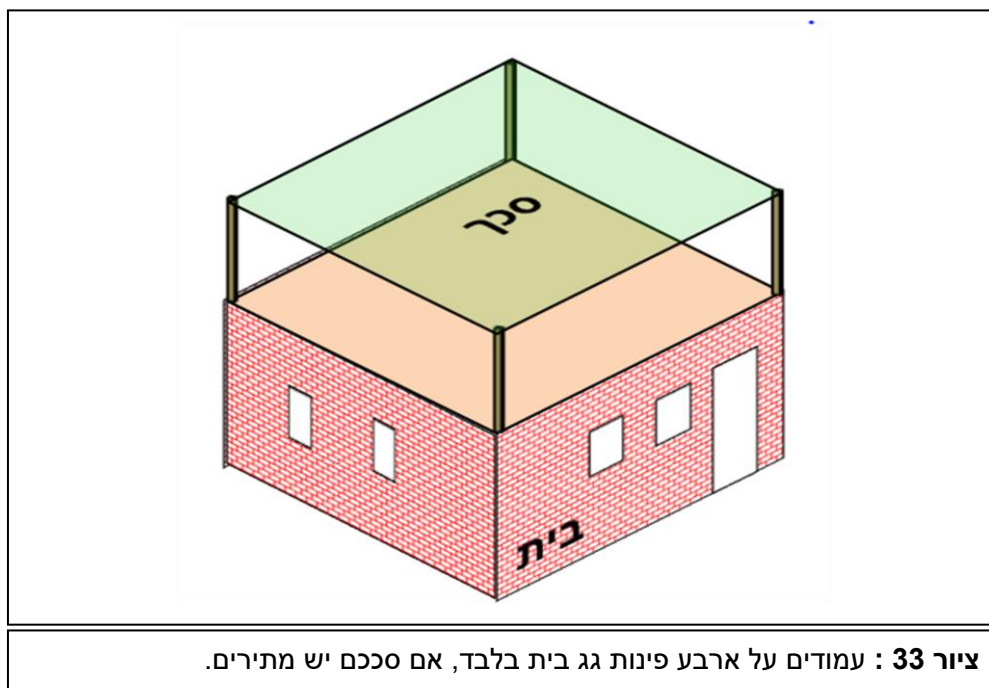
דוגמא ראשונה היא מבוי. כזכור מדיני עירובין, על מנת להבחין בין רשות הרבים למבוי יש להציב סימן ברור כלשהו. סימן כזה יכול להיות "לחי" שהיא פס עץ למשל הצמוד לאחד מצדי פתח המבוי (ראה ציור 31). תפקיד הלחי למעשה להוות תזכורת לבני המבוי ולעוברים ושבים כי המבוי מהווה רשות נפרדת מרשות הרבים. הלחי היא כעין תווית או סמל, ואינה מהווה בעצם דופן הראויה לסוכה. ואולם מאחר והיא מתירה טלטול במבוי בשבת יש לה ערך גם כדופן. במקרה כזה אם נבנה סוכה שלה שתי דפנות והשלישית מיוצגת על ידי הלחי, הרי שתהא סוכה זו כשרה אבל אך ורק לשבת שבתוך החג!

דוגמא שניה, פחות מוכרת בימינו, הינה: "פסי ביראות". בתקופה שבה בית המקדש היה קיים, (שנוכה לבנינו בב"א), ועולי הרגלים נזקקו לשאוב מים בשבתות, הוקמו ארבעה עמודים שכל אחד מהם הוא בעצם שני לוחות מאונכים זה לזה בצורת האות "ר" כשכל לוח הוא ברוחב אמה אחת בלבד (ראה ציור 32). הריבוע הדמיוני הכלוא בין ארבעת העמודים מהווה רשות היחיד לכל עניין בשבת. ולכן אם נזכה וייבנה מקדשנו בב"א וישוכו עולי רגלים, ומישהו יסכך מעל לריבוע כזה נקבל סוכה כשרה אבל אך ורק לשבת שבתוך החג! [ע"פ השו"ע].

דוגמא שלישית, היא סוכה הנשענת על ארבע עמודים בכל אחת מפינותיה. לדעת כולם סוכה כזו פסולה אם נבנתה על קרקע או באמצע הגג. אבל אם כל אחד מעמודי הסוכה ניצב בדיוק מעל פינת בית (כמתואר בציור 33), אזי יש מי שאומרים שרואים בקירות הבית כדפנות שעולות באופן דמיוני ("גוד אסיק") להשלים את דפנות הסוכה ויש בסיס להכשיר. אך זאת רק בלית ברירה, וכשאין ברירה ועושה כך, ישב בלא ברכה.

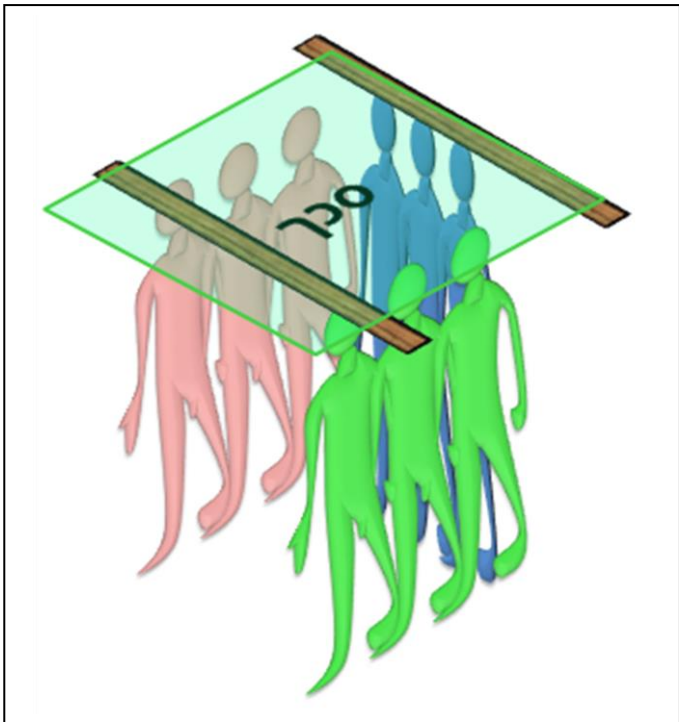
לגבי הדופן עצמה, דרגות החופש העומדות לרשותנו הן די נרחבות ואין מגבלה כמעט ממה הן עשויות. זה כולל כמעט כל דבר (אפשר גם עם כתלים מתנפחים). חי צומח ואפילו אדם. המגבלה היחידה היא שהדופן לא תנוע יותר מ 3 טפחים, הלוך חזור ברוח יבשתית מצויה.

כלל חמישי - כל דבר העומד ברוח מצויה יכול לשמש כדופן!

אז ברור שכל חפץ דומם כגון קרשים, אבנים, קירות, מכוניות וכו', יכול לשמש כדופן. ואפילו צומח כגון עצים וצמחים בתנאי שלא יתנועעו יותר מ 3 טפחים ברוח מצויה. אבל ישנם מקרים בהם אין זמן או אפשרות לבנות סוכה רגילה, ויש ברשותנו סכך ובעלי חיים. במקרה כזה ניתן לקשור את בעל החיים בתור דופן. אבל אז צריך להבטיח מספר דברים: (1) שהחיה יוצרת מחיצה בגובה של לפחות 10 טפחים. (2) שגובה החיה אינו משאיר רווח של יותר משלושה טפחים מן הקרקע. (3) שהחיה לא תוכל לברוח או לזוז באופן שיפרק את הסוכה.

הדרישה הראשונה מן הסתם מתייבשה לנו בעל חיים גדול (למשל פיל או גמל או פרה). הדרישה השנייה מן הסתם מחייבת שהחיה תרבוץ תחתיה, שכן הרווח בין רגליה לקרקע עלול להיות גדול מדי. וגם מן הטעם שחיה עומדת עלולה לרבוץ פתאום ולמוטט את הסוכה.

פתרון אפשרי אחר הוא להשתמש בבני אדם כדפנות הסוכה. אם נעמיד קבוצת אנשים בצורת **ה** ונסכך על ראשיהם (כמתואר בציור 34) נוכל לקבל סוכה כשרה בתנאי שהסכך יועמד על שני קרשים. שכן, אין להעמיד סכך על דבר המקבל טומאה (ראה להלן).

ציור 34 : סוכה המשתמשת באנשים כדפנות.

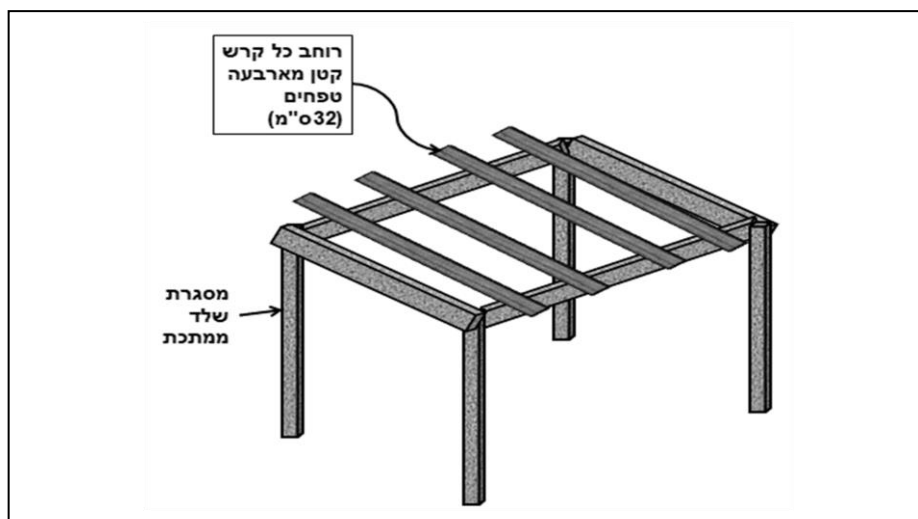
כלל שישי – אפשר לעשות דופן מכל דבר – אבל אין להעמיד את הסכך על דבר שמקבל טומאה

בשפה פשוטה, משטח המגע בין הסכך לדפנות אינו יכול להיעשות מכל דבר! ולכן, ראשית יש להבין אילו דברים מקבלים טומאה?

עץ – קורות עץ רגילות פשוטות, דהיינו שכל פאותיהן שטוחות מכל הצדדים, אינן מקבלות טומאה. ולכן ניתן להניח עליהן את הסכך ללא חשש. אבל קורה שעברה עיבוד כלשהו כך שנוצר בה בית קיבול באופן מלאכותי (אפילו קטן) יכולה לקבל טומאה. כמו כן כלי עץ שנוצרו עם שקעים כגון קורות כפות וכו' יכולות לקבל טומאה. בנוסף לכך כל כלי עץ המשמש לישיבה או לשכיבה כגון כסאות ספסלים מסגרות מיטה וכו' מקבל טומאה.

מתכות – באופן גורף כל כלי מתכת מקבל טומאה. ולכן, החלק בדפנות אשר נוגע בסכך אינו יכול להיות ממתכת. וזו תקלה נפוצה אצל מי שקונים סוכות מוכנות, שכן המסגרות של סוכות אלו עשויות לרוב ממתכת. לפיכך, מי שמניח את הסכך ישירות על מסגרת המתכתית של הסוכה עלול שלא לקיים את מצוות הסוכה לכתחילה, ובדיעבד כשרה. הפתרון הפשוט ביותר הוא להניח כמה קורות עץ על המסגרת המתכתית ולהניח את הסכך עליהן. כפי שמובא בציור 35.

הערה: יש גם מחמירים שלא לחבר את הקרשים לשלד הסוכה על ידי מסמרים או ברגים ממתכת או על ידי "אזיקונים" פלסטיים, חוטי ניילון או "ניטים" מעץ וכדומה. ובדיעבד כשר.

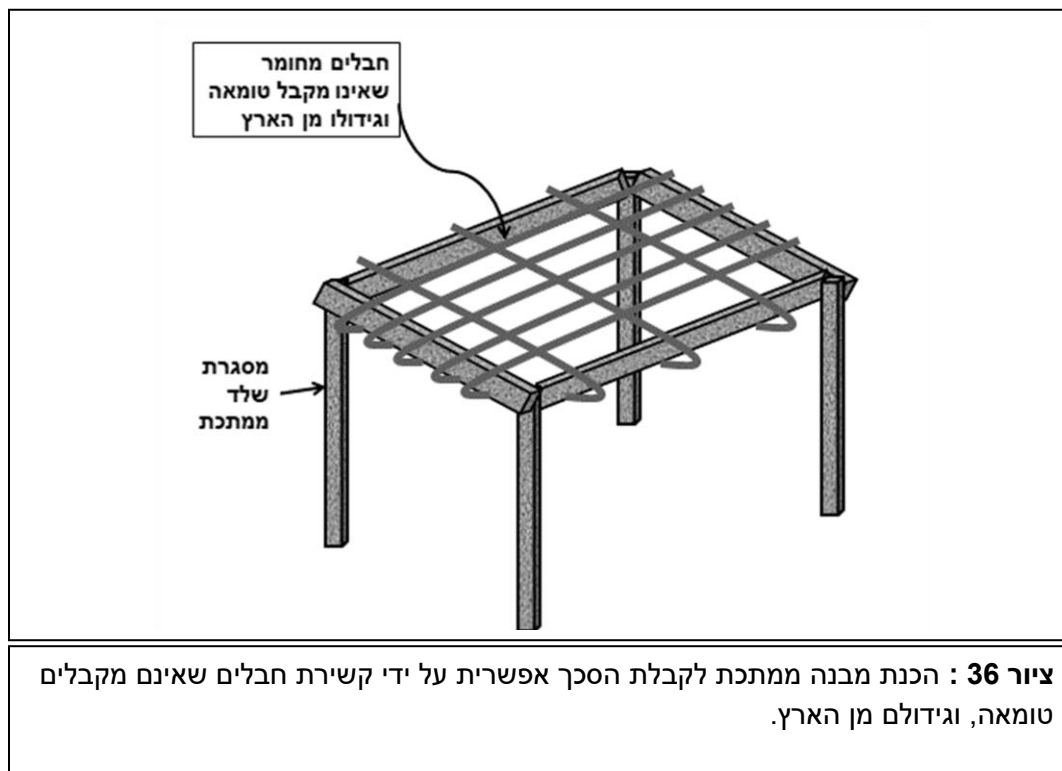

ציור 35 : על מנת להניח סכך על סוכת מתכת יש להניח תחילה כמה קורות עץ באופן שבלעדיהן הסכך ייפול. והסכך עצמו לא יחזק אותו אלא בדבר הכשר לסיכוך, כגון חוטי פשתן, ובדיעבד אם לא נהג כך, כשר.

בדים – כל כלי או לבוש עשוי בד מקבל טומאה. ולכן סדינים שמיכות ובגדים אינם יכולים להוות תמיכה לסכך. מאידך אפשר להשתמש בחבלים כמתואר בציור 36, אבל לגבי חבלים העשויים מחומרים טבעיים

יש מקום לחשוש. ולכן מוטב להשתמש בחבל לא מעובד כגון פשתן של שרברבים או חוטים מצמח האגבה.

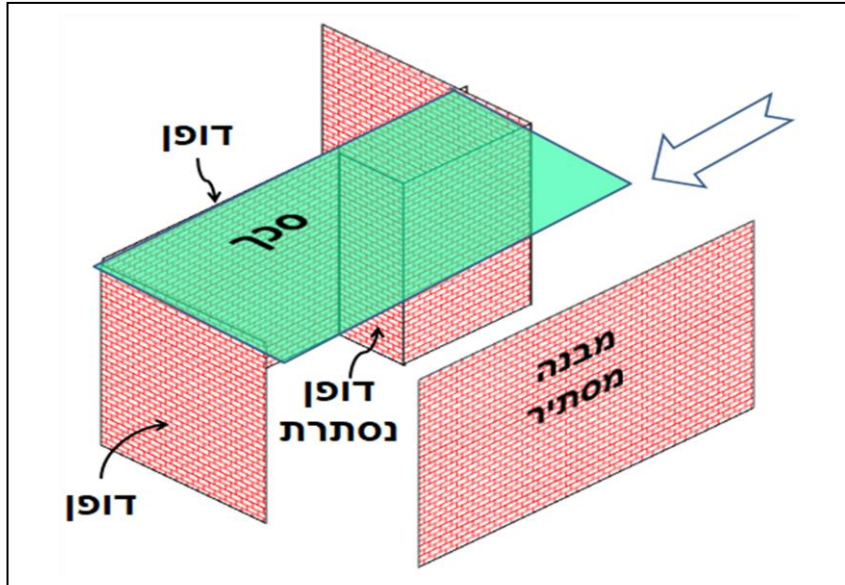
בעלי חיים ואנשים - בעלי חיים כשהם חיים אינם מקבלים טומאה. בני אדם לעומת זאת מקבלים טומאה אפילו כשהם חיים. (ולכן כמתואר בציור 34, יש להניח קרשים בין הסכך לבין ראשיהם).

כלי אבן – כלי אבן אפשר לעשות מהן דפנות. וכן אפשר להשתמש בקורות אבן לייצוב הגג, ואפשר להניח את הסכך ישירות עליהם, כיון שבהם לא גזרו חכמים שמא יבוא לסכך בהן.

1. מקרה שישי: נראה מבפנים אבל לא מבחוץ וכו' -

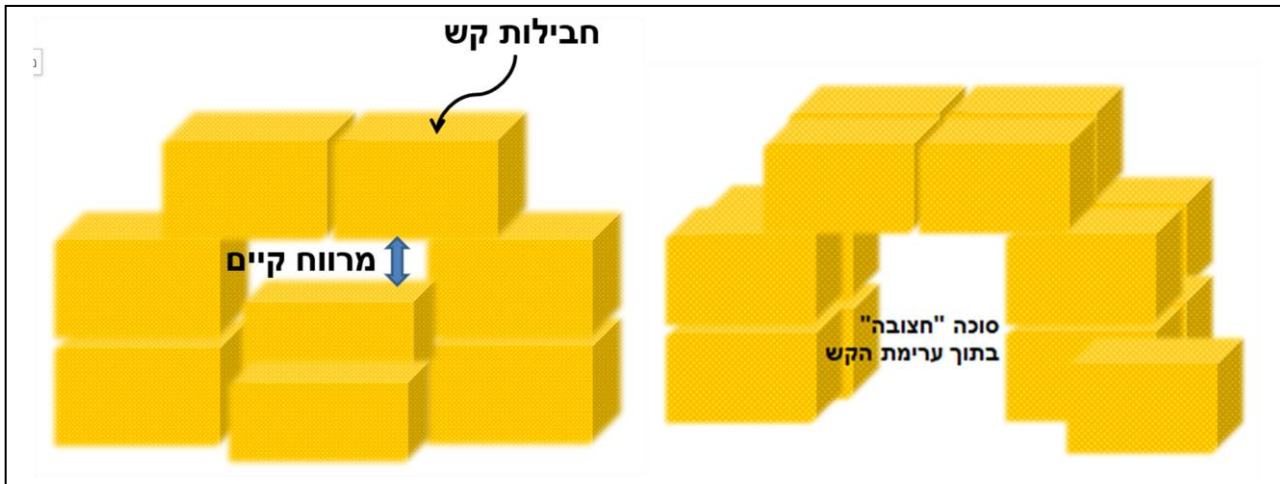
ישנם מספר מקרים בהן יש לסוכה שלוש דפנות כשרות ואולם זאת רואים רק אלו היושבים בתוך הסוכה. בלשון הגמרא מצב הנקרא: " נראה מבפנים ושווה מבחוץ". או גם מצב הפוך: "נראה מבחוץ ושווה מבפנים". במה דברים אמורים, אם נניח שלרשותנו שתי דפנות כשרות וחסרה דופן שלישית. אם עומד לרשותנו קיר עבה או גדר עבה אנו יכולים לנצל את רוחב קצהו שישמש כדופן שלישית ראה למשל ציור 37. אדם הנמצא בתוך הסוכה יבחין בדופן העבה אבל אדם המתבונן בסוכה מבחוץ עלול לחשוב שהסוכה פסולה מאחר והוא רואה רק שתי דפנות. ואם בונה הסוכה הוא תלמיד חכם, עלולים אנשים שאינם בקיאים ללמוד מכך בטעות ששתי דפנות מספיקות. בכל אופן סוכה זו כשרה אך אולי ראוי להבליט את הדופן הנוספת לצופה מבחוץ.

ציור 37 : נראה מבפנים אך שווה מבחוץ. המתבונן בכוון החץ לא רואה את הדופן הנסתרת.

ז. מקרה שביעני: החותת בגדיש -

בישובים חקלאיים נהוג בימינו לקצור את התבואה על ידי קומביין מיוחד המפריד בין הגרגירים ותבן ומייצר קוביות גדולות או גלילים של קש. קוביות אלו נהוג לערום בגרנות על מנת שישמשו כמזון לפרות וכו'. אדם שלרשותו ערמת קש כזו, בין אם מסודרת כחבילות ובין אם בתפזורת ניתן להשתמש בהן בפשטות כדפנות. (ואפילו כסכך כפי שיובהר להלן). ראה ציור 38.

ציור 38 : חבילות קש הנמצאות בגורן (שמאל) יכולות לשמש כדפנות לסוכה. ואם מלכתחילה יש חלל של לפחות 7X7 טפחים ובגובה של לפחות טפח בתוך הערימה, מותר לסלק כמה חבילות מהאמצע ול"חצוב" סוכה בתוך ערמת הקש (שמאל). והסוכה כשרה!

אבל יש לשים לב שלא ניתן ל"חצוב" סוכה בתוך ערמת הקש ולהסתמך על הקש העליון כסכך משום: "תעשה ולא מן העשוי". זאת אומרת, האדם צריך להניח את הסכך או לשנות בו משהו כדי להכשירו (ראה פרק הבא). מאידך אם קיים כבר חלל ברומ טפה ובשטח של 7X7 טפחים בתוך ערמת הקש. אזי מותר להרחיב את החלל ולהעמיק את הדפנות ובכך להפוך את החלל שבתוך ערמת הקש לסוכה כשרה. (זאת אומרת ערמות הקש גם משמשות כדפנות וגם כסכך).

ד. מקרה שמיני: פרצות בדפנות -

מטבע הדברים, כמו בבית רגיל, אדם המתגרר בסוכה נכנס ויוצא לעיתים מזומנות ועליו להשאיר פתחים גם כעין דלת וגם כעין חלון. כיצד עושים זאת בלא לפגום בכשרות הסוכה? חשוב להבהיר כי הכוונה היא כמובן לפתחים בשלושת הדפנות ההכרחיות לסוכה. (אם יש גם דופן רביעית אזי אין שום בעיה לפתוח בה פתחים ככל הנדרש).

ובכן, כל פתח בדופן בגובה של מעל 10 טפחים הוא בפשטות כשר. וכן פתח שגובהו מן הקרקע אינו עולה על 3 טפחים כשר. כמו כן כפי שמוסבר במבוי מפולש (ציור 25) אם יש דופן ברוחב של 7 טפחים (ושגובהה כמובן לפחות 10 טפחים) או טפה שוחק וצורת הפתח המהווים כעין 4 טפחים (ציור 16א) אזי המשך הדופן הזו אינו חיוני. ולכן ניתן להוסיף לדופן זו מחיצה עם פתחים מלאים (כעין דלתות) ככל העולה על רוחנו. וזאת בתנאי שרוחב שום פתח בסוכה אינו עולה על 10 אמות.

לגבי שתי הדפנות האחרות שאמורות לסתום את הסוכה לכל רוחבה ניתן כמובן לפתוח פתחים שרוחבם אינו עולה על 3 טפחים המהווים קיר לבוד. אבל אז יש לוודא ש: "העומד מרובה על הפרוץ". זאת אומרת שסך כל החלק הממשי של הדופן גדול מסך כל חללי האוויר שבדופן. כמו כן יש לוודא שאין פתחים בכל הפינות, צריך שתהא לכל הפחות פינה אחת סגורה ללא פתח.

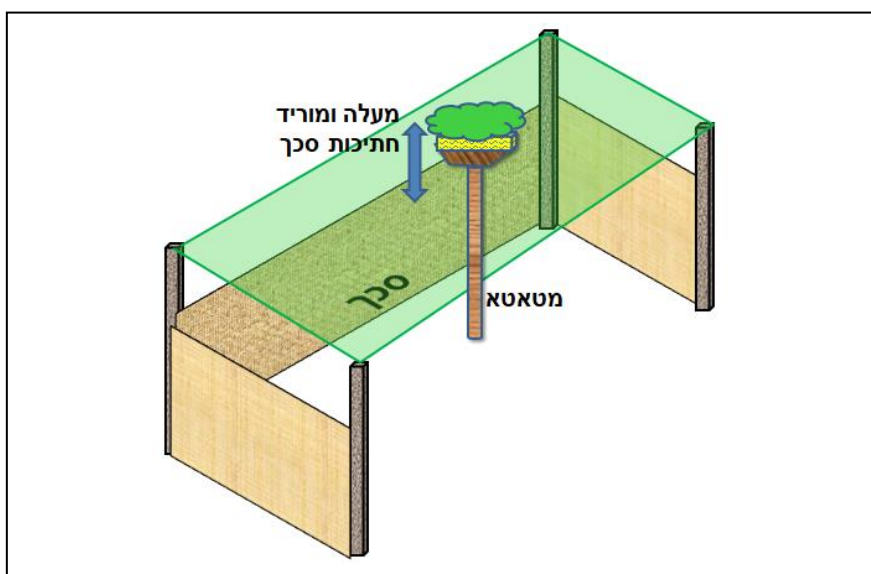
פרק רביעי- הסכך

לאחר שסיימנו להקים את הדפנות, ניתן להניח מעליהן את הסכך שהוא למעשה עיקר הסוכה. תפקידו של הסכך לייצר צל מפאת עצמו באופן שירבה הצל על כתמי אור החמה שעל הקרקע. כזכור הסכך אמור לעמוד על דבר שאינו מקבל טומאה כמוסבר למעלה. גם כאן ישנן אפשרויות רבות אבל נתחיל עם הכללים:

תזכורת

כלל שלישי- הדפנות חייבות להיות קוזמות לסכך!

והיה ומשום מה נבנתה הסוכה כך שהסכך קדם לדפנות, יש לבצע בסכך פעולה אקטיבית המראה שאין אנו מסתמכים עליו כמו שהוא ("לפקפק" בלשון הגמרה). דהיינו יש להגביה את כל הסכך, כמובן, שלא חייבים להרים את כל הסכך ביחד. אפשר להרים קצת פה וקצת שם, (אבל צריך שבסופו של דבר הכל יעבור נענוע כלשהו), לגובה של לפחות טפח ולהניחו מחדש. זאת ניתן לבצע בלא להסיר את הסכך הקיים. למשל אפשר לקחת מטאטא או כלי דומה ולהפכו כך שחלקו הרחב ייפנה כלפי מעלה ולדחוק את הסכך למעלה לגובה של לפחות טפח ולהניחו מחדש כמתואר בציור 39.

ציור 39: על מנת להכשיר סכך מוכן יש להעלותו לפחות טפח ולהחזירו למקומו ("לפקפק" בלשון הגמרה).

כעת יש להבהיר ממה עושים סכך?

בעקרון הסכך מסמל את ענני הכבוד ואת השכינה, ולכן מן הסתם עליו להיות טהור. בנוסף לכך, בשל סמיכות פסוקים בתורה למדו רבותינו שיש לסכך דווקא מפסולת גורן ויקב, דהיינו דברים הגדלים מן הקרקע, ושאינם מקבלים טומאה. ומכאן הכלל שלהלן:

כלל שביעי

– כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ –

אין מסככים בו!

- כל דבר שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה -

מסככים בו!

כלל זה מכתוב שימוש בסכך מן ה**צומח** דווקא, אבל גם כאן יש סייגים להם יש לשים לב. ראשית: על הסכך להיות מנותק מן הקרקע. ולכן אם ברשותנו סוכה שצמח מטפס כלשהו כגון גפן כסה את תקרתה באופן טבעי, עלינו לקצוץ את חיבורי הענפים לקרקע, כך שלפחות רוב הסכך יהיה מנותק משורשו (כמוסבר בפרק הראשון). הסכך המנותק צריך להיות רוב בכל מקום על פני תקרת הסוכה שכן הענפים המחוברים פסולים ועליהם חלים כללים כפי שיובהר בהמשך. מעבר לכך, אם כבר כיסה הגפן את כל התקרה, הרי יש לנו כאן סכך מן המוכן והרי גם זה אסור. ולכן גם לאחר הניתוק מהקרקע יש ל"פקפק" את הסכך כמבואר למעלה.

בנוסף לצורך בהירות, מובאים להלן סוגים שונים של סכך הפסולים מטעמים שונים:

- סדינים או בדים או בגדים - אפילו כאלו שנעשו מפשתן שהוא מן הצומח פסולים.
- חלקי מיטה מעץ – אפילו אין להם בית קיבול פסולים (שכן מיטה מקבלת טומאה).
- ירקות - כגון עלי חסה כרוב וכו' פסולים משום שהם מתייבשים ונושרים מהר. ואילו הסוכה אמורה להיות ראויה לכל שבעת ימי החג.
- חבילות קש או חבילות זרדים – פסולים אם הם קשורים. אבל אם מתירים את הקשרים מותר לסכך בהם.
- ענפים של אילנות פרי – אם יש עליהם פירות למכביר אין לסכך בהם. אבל אם יש בהם מעט פירות מותר. (כשהפסולת מרובה על הפירות). לגבי הפירות עצמן הם אסורים בכל ימי החג אלא אם כן התנה עליהם. זאת אומרת, אם אמר בפה (ואפילו לעצמו) שבכוונתו ליהנות מפירות אלו במהלך החג, אזי מותר לו לקטוף פירות מן הסכך ולהשתמש בהם במהלך החג.
- צמחים בעלי ריח לא נעים – אין לסכך בהם שכן מצטער פטור מן הסוכה ואין אדם בונה מלכתחילה סוכה שהשהות בה תצער אותו.
- מחצלות העשויות מקנים – מחצלות רגילות שהשכיבה עליהם נוחה יחסית, פסולות שכן אלו מיועדות בדרך כלל לשכיבה והן מקבלות טומאה. אבל מחצלות שנוצרו במיוחד לסיכוך כמובן כשרות. (ב"ה בימינו, בדרך כלל למחצלות כאלו יש גם הכשר רבני כתוב המעיד על כך שנוצרו לשם סיכוך. ולכן עדיף לסכך בהן).

בנוסף לאמור לעיל נחזור לצורך בהירות על כמה דברים שנידונו כבר למעלה:

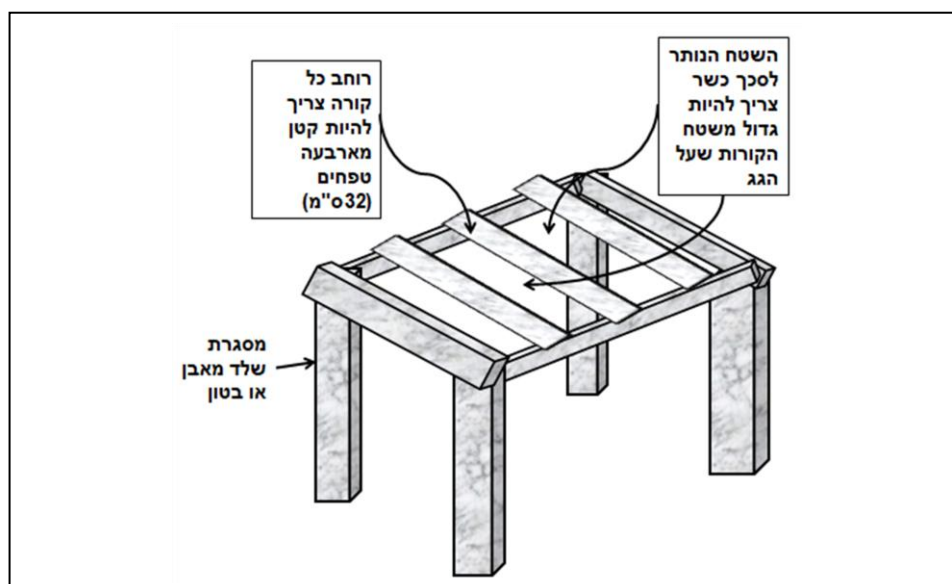
- כמובן שגופים מתכתיים מכל סוג פסולים לסיכוך. שכן כל גוף מתכת מקבל טומאה.
- חלקים מפלסטיק - פסולים לסיכוך שכן אין גידולם מן הארץ.
- קורות בטון ואבנים - פסולים לסיכוך שכן אין גידולם מן הארץ. אבל הם יכולים לשמש כבסיס להעמדת הסכך.

ומה עושים אם אין מספיק סכך כשר?

הפתרון במקרה כזה הוא להניח סכך פסול וסכך כשר לסירוגין. דהיינו ליצור ערבוב מתוכנן ובלבד שכמות הסכך הכשר תהיה משמעותית (דהיינו באופן ברור לחלוטין) רבה יותר מהסכך הפסול. למשל אפשר להניח קורת אלומיניום שעובייה קטן בדרך כלל (כגון כאלו המשמשות לבנית חלונות) ואז להניח סכך כשר ברוחב גדול יותר ושוב קורת אלומיניום ולאחריהן סכך כשר וחוזר חלילה. ויש מתירים גם להניח את הסכך הפסול בכוון אופקי ואת הכשר בכוון אנכי (במקרה כזה יש לשים לב שלא להעמיד את הסכך הכשר באמצעות דבר המקבל טומאה כמוסבר קודם). ושוב נדגיש: ובלבד שיהיה ניכר שכמות הסכך הכשר גדולה מהסכך הפסול.

בכל אופן, הרווח הברור בהכנת סכך מעורב (דהיינו כשר ולא כשר), הוא שניתן לסכך גם אם יש ברשותנו סכך כשר המספיק רק ל 55% משטח הגג. אבל:

- בסוכה המסוככת בתערובת של סכך פסול וסכך כשר יש לנקוט משנה זהירות ולהקפיד ולוודא שלא יהיה בשום מקום בסיכוך אזור שבו גדול שטח הסכך הפסול משטח של 4 טפחים על 4 טפחים! (32"ס"מ על 32"ס"מ). שכן אזור כזה נחשב כמקום בעל חשיבות ואסור. נסביר למען הבהירות- אין בעיה להניח מוט ארוך וצר ממתכת כסכך, ואפילו אם ארכו כמה אמות. אבל יש בעיה להניח מרובע או מלבן (כגון אריח) ממתכת או מחומר פסול אחר, שכל אחד ממדיו גדול מ 4 טפחים.
- לגבי מסגרת סוכה הבנויה מביטון, כגון פרגולה בנויה. מובן שקורות הגג פסולות לשמש כסכך,

ציור 40 : סוכה בנויה מאבן או בטון. יש לוודא שהשטח המסוכך בסכך הכשר גדול מהשטח המקורה על ידי קורות האבן שהן סכך פסול. וכן אסור שרוחב כל קורה בנויה יהיה שווה או גדול מ 4 טפחים (32"ס"מ).

וגם יש לוודא שרוחבן קטן מ 4 טפחים (32ס"מ). אבל בעיקרון ניתן ללא חשש להשלים את הסיכוך על גבן ולקבל סוכה כשרה (ראה ציור 40). וכמובן יש להקפיד שהסכך הכשר יהווה את הרוב בצורה ניכרת.

- האמור לעיל תקף בסוכה גדולה! אבל בסוכה קטנה שגודל הסכך שלה הוא רק 7 טפחים על 7 טפחים אין להניח את הסכך הפסול במקום אחד אלא יש לערבבו ככל שניתן שכן סוכה קטנה שיש לה בקירוב קצת פחות מ 4 טפחים סכך פסול, הרי שרוב הסכך פסול וזו אינה סוכה. נדגיש שבסוכה קטנה השיעור שפוסל בסכך פסול הוא 3 טפחים (כמו אויר, כפי שיוסבר להלן)!

ומה עם אויר בסכך?

כאשר משתמשים בענפים לסיכוך או אפילו במחצלות קנים שהן מעט קטנות מהסוכה. עלולים להיווצר "חורי אויר" בסכך. דהיינו שטחים קטנים בתקרת הסוכה שבהן אין סכך כלל. ההתייחסות לאויר חמורה יותר מאשר לסכך פסול. שכן גם סכך פסול יוצר צל ותחושת קירוי. אוויר לעומת זאת, הוא לכאורה לא כלום. ואז נוצר רושם שהסוכה אינה גמורה.

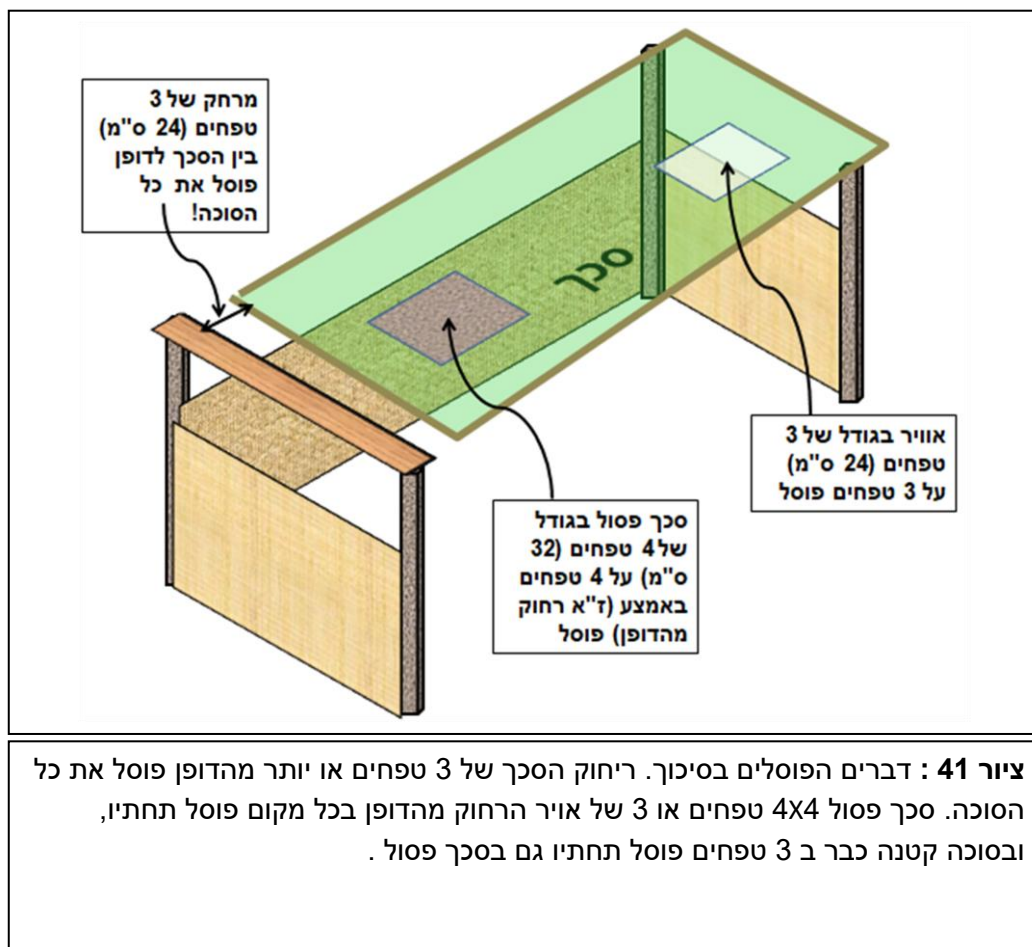
ולכן, גם כאן ישנם שני כללים חשובים:

כלל שמיני

– אויר פוסל סוכה ב 3 טפחים X 3 טפחים בכל מקום בסכך!

- אסור שיהיה מרחק של 3 טפחים או יותר אוויר בין הדופן לסכך - בכיוון האופקי.

לשם הבהרה מובאים מקרים כגון אלו בציור 41 שלהלן.

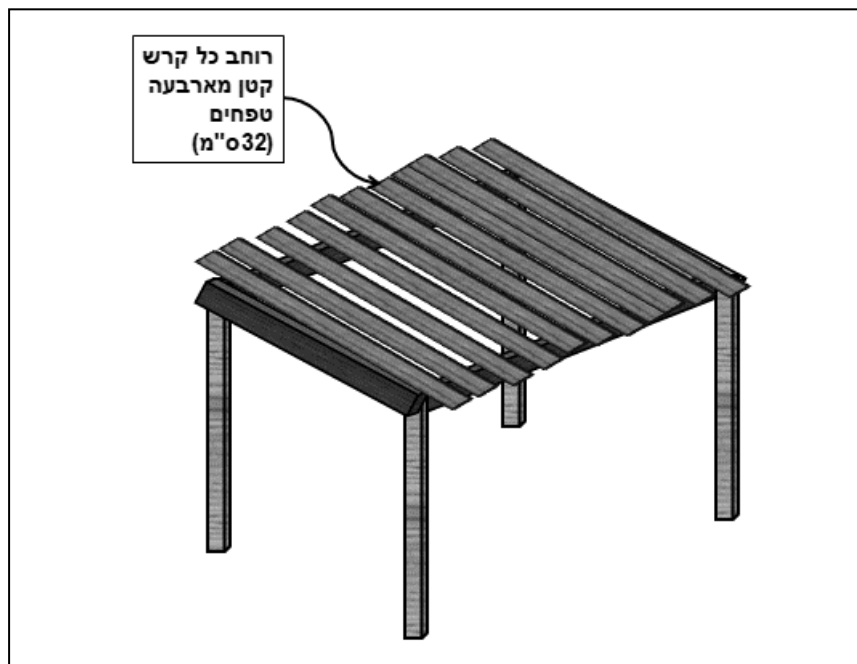

ציור 41 : דברים הפוסלים בסיכוך. ריחוק הסכך של 3 טפחים או יותר מהדופן פוסל את כל הסוכה. סכך פסול 4x4 טפחים או 3 של אויר הרחוק מהדופן בכל מקום פוסל תחתיו, ובסוכה קטנה כבר ב 3 טפחים פוסל תחתיו גם בסכך פסול .

סיכך עם נסרים – ישנם מקומות מוכי רוחות חזקות שבהם סכך רגיל כגון מחצלת קנים ייתלש ויעוף מעוצמת הרוח. או לחילופין, לעיתים נבנית הסוכה במקום בו יש נסרי עצים למכביר כגון אתר בניה. במקרים כגון אלו ניתן לסכך את הסוכה בקרשים (נסרים בלשון הגמרא). אבל אז ישנה גזרת חכמים שרוחב הנסרים לא יעלה על 4 טפחים. (ראה ציור 42). ונהגו לא לסכך בקרשים שרוחבם יותר מטפה. ובדיעבד מותר עד קצת פחות מ4.

ומה אם יש ברשותנו דווקא קרשים שרוחבם עולה על 4 טפחים. שמא נניחם על צדם (כמו שמופיע בציור 8). אם כן התשובה היא לא! אם רוחב הקרש גדול מ 4 טפחים אין לסכך בו בשום אופן.

דבר נוסף המורגל בפי העם הוא: **שיש לראות את הכוכבים מבעד לסכך**. ולכן אם יונחו הקרשים זה ליד זה ייראה הסכך כתקרת עץ לכל דבר. אמנם אין הדבר אסור לדעת הכל, אבל אכן מוטב להשאיר מעט רווחים בסכך מנסרי עץ.

צור 42: סיכוך בקרשים (נסרים) מותר ובלבד שרוחב כל קרש לא יעלה על 4 טפחים (32 ס"מ).

קישוטים

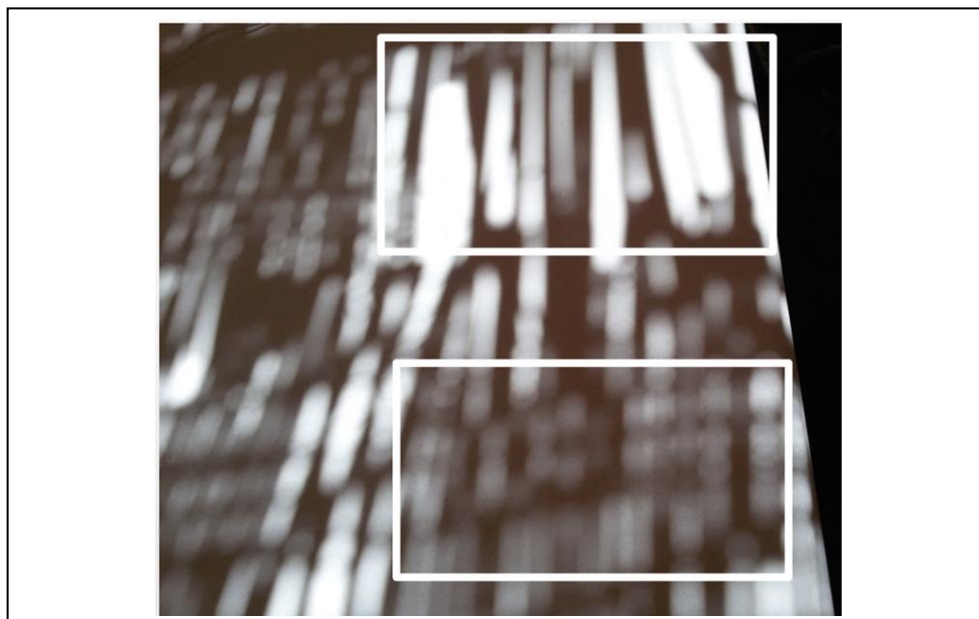
מנהג ישראל הוא לקשט את הסוכה וכל המרכבה הרי זה משובח. ("זה אלי ואנוהו"). ואולם רוב הקישוטים היום עשויים מנייר ופלסטיק שאינם כשר לסיכוך. ולכן עלול קישוט מרובה מדי לפסול אזור בסוכה. הכלל הוא שהקישוטים (נויי סוכה בלשון הגמרא) צריכים להיות צמודים לסכך (פחות מ-4 טפחים) ולא לכסות שטח סכך רציף של 4X4 טפחים.

צלתה מרובה מחמתה

נושא זה מהווה למעשה אחד מעמודי התווך של כשרות הסוכה אבל משום מה הוא נראה כמעט מובן מאליו כך שאין הרבה התייחסות אליו. הנקודה נובעת בין היתר (כנראה), מחוסר יכולת לתת אומדן כמותי מדויק לרמת הצל. בעקרון כל רמת הצללה שאינה נעימה לאדם לשהות ממושכת ביום שמש ללא עננים אמורה להיות לכאורה פסולה. שכן הסוכה אמורה להיות דירת עראי. אבל מאחר ולעיתים השמש אלכסונית ואור השמש חודר לרוב גם מבין הדפנות (במיוחד אם הדפנות לבודות) קשה בדרך כלל להעריך מה תרומת הסכך בפועל. יתר על כן, בכל סכך מקובל ישנן נקודות דרכן עוברות קרני השמש. כתוצאה מכך תופענה בין הכתמים המוצללים נקודות מוארות לחלוטין או כתמים בהירים במידה רבה. התופעה משמעותית יותר בסוכה גבוהה, שכן ככל שהמרחק בין מקור האור למשטח אותו הוא מאיר יגדל, כך יהיה הכתם המואר גדול יותר (בשל תופעה הקרויה עקיפה). מאידך אותה כמות אור תתפשט על פני שטח גדול יותר ולכן עצמת ההארה שבו תפחת. ואז, ייתכן ובכל זאת ניתן לשבת באזורים המוארים ולא לחוש באי נוחות.

אם כן, כיצד ניתן לאמוד את כמות הצל ביחס לאור? באופן אינטואיטיבי ניתן לומר שאם השטח הנאמד קטן, אזי קל לנו להעריך באמינות האם האור מרובה על הצל או להיפך. ולכן במידה ואנו לא בטוחים

ברמת ההצללה, מוצע בזאת לחלק את רצפת הסוכה לריבועים קטנים ולתת ציון של: **0** או **1** לכל ריבוע. זאת אומרת ציון של **1** אם רמת ההצללה מספקת. ואם מספר הריבועים עם ציון **1** מהווה את הרוב אזי

ציור 43 : תמונת הצללה של סכך בסוכה אמיתית. כפי שניתן לראות, קל להעריך שבמלבן העליון האור מרובה על הצל, ואילו במלבן התחתון הצל מרובה על כתמי האור.

הסוכה כשרה.

נתבונן למשל בצילום של צל סוכה אמיתית המופיע בציור 43. כפי שניתן לראות, ניתן לקבוע ללא קושי שבמלבן העליון, האור מרובה על הצל. ולכן ניתן לו ציון **0**. ואילו במלבן התחתון הצל מרובה על האור. ולכן ניתן לו ציון **1**. ולכן בשיטה המוצעת אם נחלק את רצפת הסוכה באזורים שבהם יש לנו ספק למלבנים יחסית קטנים (למשל משהו כמו 40X40 ס"מ), נוכל להתבונן ולסמן כל אחד מהריבועים אם הוא מצליל באופן מספק או לא ולספור כמה מכל סוג יש לנו.

בהצלחה!